БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН | № 251 (16.637). | 26 октябрь 1976 йил, сешанба | Баҳоси 2 тийин.

25 ОКТЯБРДА ВАТАНИМИЗ ПОЙТАХТИ — МОСКВАДА КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ НАВБАТДАГИ ПЛЕНУМИ ОЧИЛДИ.

ПЛЕНУМ «1976—1980 ЙИЛЛАРДА СССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ДАВЛАТ БЕШ ЙИЛЛИК ПЛАНИ ТЎҒРИСИДА ВА СССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1977 ЙИЛГИ ДАВЛАТ ПЛАНИ ҲАҚИДА»ГИ ҲАМДА «СССРНИНГ 1977 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИ ТЎҒРИСИДА ВА СССРНИНГ 1975 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ ИЖРОСИ ҲАҚИДА»ГИ ДОКЛАДЛАРНИ ТИНГЛАДИ.

ПЛЕНУМДА КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ БОШ СЕКРЕТАРИ ЎРТОҚ Л. И. БРЕЖНЕВ ЕРКИН НУТҚ СЎЗЛАДИ.

ПЛЕНУМ ЎЗ ИШИНИ ДАВОМ ЭТТИРМОҚДА.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Пленуми тўғрисида ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

1976 йил 25 октябрда КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги Пленуми очилди.

Пленум СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, СССР Госплани Раиси ўртоқ Н. К. БАЙБАКОВнинг „1976—1980 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг Давлат беш йиллик плани тўғрисида ва СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1977 йилги Давлат плани ҳақида"ги докладини ҳамда СССР молия министри ўртоқ В. Ф. ГАРБУЗОВнинг „СССРнинг 1977 йилги Давлат бюджети тўғрисида ва СССРнинг 1975 йилги Давлат бюджетининг ижроси ҳақида"ги докладини тинглади.

Пленумда КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. БРЕЖНЕВ катта нутқ сўзлади. Бу нутқ матбуотда эълон қилинмоқда.

Докладлар юзасидан музокараларда Украина Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари В. В. ЩЧЕРБИЦКИЙ, Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Д. А. КУНАЕВ, РСФСР Министрлар Советининг Раиси М. С. СОЛОМЕНЦЕВ, Белоруссия ССР Министрлар Советининг Раиси Т. Я. КИСЕЛЕВ, Озарбайжон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Г. А. АЛИЕВ, КПСС Москва шаҳар комитетининг биринчи секретари В. В. ГРИШИН, КПСС Краснодар ўлка комитетининг биринчи секретари С. Ф. МЕДУНОВ ўртоқлар сўзга чиқдилар.

Пленум ўз ишини давом эттирмоқда.

Ўртоқ Л. И. БРЕЖНЕВнинг КПСС Марказий Комитети Пленумида 1976 йил 25 октябрда сўзлаган нутқи

Ўртоқлар! Партиянинг XXV съездидан буён унча кўп вақт эмас — салкам саккиз ой ўтди. Аммо бу муддат партия қарорларининг чуқур асослаб берилганлигига миллионларча кишиларнинг тажрибасида, ҳаётий практикасида ишонч ҳосил қилиш учун тамомила етарли бўлди.

Партиянинг XXV съезд белгилаб берган йўли мамлакатнинг иқтисодий потенциалини муттасил ошириб боришни, социалистик ижтимоий муносабатларни такомиллаштиришни, коммунизм сари олға ҳаракат қилиб боришимизни таъминламоқда. Бу йўл мамлакат олдида турган ва ҳар бир совет кишисининг манфаатларини кўзда тутган энг актуал проблемаларни ҳал этишга қаратилган. Шунинг учун ҳам барча коммунистлар, бутун совет халқи партиянинг ички ва ташқи сиёсатини астойдил қўллаб-қувватламоқдалар. Шу боисдан съезд қарорларини бажариш шаҳар ва қишлоқлар меҳнаткашларининг ички эҳтиёжи бўлиб қолди. Совет кишилари ўз партиясига ишонадилар ва буни иш билан, фидокорона меҳнатлари билан исбот қилмоқдалар. **(Қарсаклар).**

Марказий Комитетнинг ҳозирги Пленуми бутун партия учун, бутун совет халқи учун алоҳида аҳамиятга эгадир. Съезд «1976—1930 йилларда СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари»ни тасдиқлаган бўлса, эндиликда биз бундан кейинги қадамни қўйишимиз — ўнинчи беш йиллик планни қараб чиқишимиз керак. Айни вақтда 1977 йил плани ва бюджети ҳам Пленум муҳокамасига тақдим этилди.

Министрлар Совети ва Госплан Сиёсий бюронинг йўл-йўриқларига амал қилиб, съезддан кейинги даврда беш йиллик ва йиллик планларнинг лойиҳаларини яхшилаш соҳасида жиддий иш олиб бордилар.

Шу билан бирга КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси ва секретариатининг мажлисларида халқ хўжалигига доир бир қанча йирик проблемалар кўриб чиқилди. Қабул қилинган қарорларда конкрет тадбирлар белгиланди. Бу тадбирларнинг амалга оширилиши беш йиллик планни муваффақиятли бажариш учун қўшимча имкониятлар очиб беради.

Н. К. Байбаков ва В. Ф. Гарбузов ўртоқларнинг докладлари яқин беш йил ичида эгаллашимиз лозим бўлган марраларни кўра билиш имкониятини туғдиради. Ўнинчи беш йилликнинг ва шундан кейинги хўжалик йилининг асосий хусусиятларини очиб беради.

Бизнинг вазифамиз. Марказий Комитет Пленумининг вазифаси аввало, тақдим этилган лойиҳаларга сиёсий нуқтаи назардан, уларнинг мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантириш ишида партия йўл-йўриқларига нечоғли мос бўлиб тушиши нуқтаи назаридан баҳо беришдан иборат.

Сўнгра, бизнинг вазифамиз халқ хўжалик планларини бажаришнинг энг самарали тактикасини белгилашдан иборат. Бунинг маъноси шуки, биз ишнинг ҳал қилувчи соҳаларини аниқлаб, пухта белгилаб олишимиз, беш йиллик ва йиллик планларнинг партия, комсомол, совет ва хўжалик органларининг энг кўп диққат-эътиборини, партия ва халқ кучларини кўпроқ сафарбар қилишни талаб этадиган бўғинларини аниқлаб олишимиз лозим.

Пленумнинг қарорлари партия комитетларининг, барча коммунистларнинг амалий фаолияти учун жанговар программа бўлиб қолиши, меҳнаткашларнинг сиёсий активлиги ва меҳнат ғайратини янада юксалтириш учун ташкилотчилик ва тарбиявий ишларга асос қилиб олиниши керак.

Шу муносабат билан мен бир қанча мулоҳазаларни айтиб ўтишни истайман.

Гапни умуман беш йиллик лойиҳасига баҳо беришдан бошлайман.

Асосий йўналишларни план лойиҳаси билан таққослаб кўриш миллий даромадни, саноат ва қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ўстириш, сарф қилинадиган капитал маблағларнинг ҳажми аҳолининг турмуш даражасини ошириш каби барча умумий иқтисодий кўрсаткичлар бўйича лойиҳа съезд белгилаб берган йўл-йўриқларга мос эканлигидан далолат беради.

Ўнинчи беш йиллик — жуда улкан миқёслар ва катта иқтисодий имкониятлар беш йиллигидир. Халқ хўжалигини ривожлантириш учун 621 миллиард сўмдан зиёд маблағ сарф қилинади. Беш йил ичида пўлат ишлаб чиқариш 27.2 миллион тонна, нефть қазиб чиқариш 149.2 миллион тонна, газ 145.7 миллиард куб метр кўмир 103.7 миллион тонна, электроэнергия ҳосил қилиш 341.4 миллиард киловатт-соат кўпаяди. Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш 45.1 миллиард сўм миқдорида ортади. Олинадиган доннинг йиллик ўртача миқдори қарийб 40 миллион тонна ортиши керак.

Умуман олганда шу беш йилликда халқ хўжалигини ривожлантиришдаги энг муҳим кўрсаткичларнинг мутлақ ўсиши мамлакатнинг бутун тарихида энг юксак даражага кўтарилади.

Шу билан бирга план ечимларининг оғирлик маркази тобора сифат кўрсаткичларига кўчирилади. Бу эса партиянинг яхшироқ ишлаш, баракалироқ ишлаш, энг кўп самара берадиган қилиб ишлаш ҳақидаги талабини акс эттиради.

Халқ хўжалигида меҳнат унумдорлиги 25 процент ошади. Саноат маҳсулоти ўсишининг 90 процентига ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотининг бутун ўсишига ва қурилиш-монтаж ишларининг бутун ҳажмига шу йўл билан эришиш кўзда тутилади.

Фан-техника тараққиётининг олдинги маррасида турган соҳалар янада тез суръатлар билан ривожлантирилади.

Халқ хўжалиги шу беш йилликда талайгина миқдорда янги техника олади. Технологияни такомиллаштириш, материалларнинг прогрессив турларини жорий этиш, ишлаб чиқаришни комплекс механизациялаш ва автоматлаштириш соҳасида муҳим тадбирлар кўзда тутилган. Фан-техника ютуқларини кенг қўлланиш маҳсулотнинг таннархини анча камайтириш ва 1980 йилга бориб қўшимча равишда 20 миллиард сўмни тежаш имконини беради.

Беш йиллик лойиҳаси партиянинг аграр сиёсатига мувофиқ, қишлоқ хўжалигининг моддий-техника базасини янада мустаҳкамлашни кўзда тутади. Қишлоқ хўжалик эҳтиёжлари учун 170 миллиард сўмдан зиёд маблағ ажратилади. Бу — жуда катта маблағ. Бу маблағни қидириб топиш осон бўлмади, деб очиқ айтаман. Халқ хўжалиги бошқа тармоқларининг баъзи талаб-эҳтиёжларини қисқартиришга тўғри келди. Аммо биз онгли равишда шу йўлдан бордик. Бунинг боиси шуки, ҳозирги пайтда экономикамизнинг аграр секторини энг замонавий даражага кўтаришдан ҳам муҳимроқ вазифа йўқ. **(Қарсаклар).**

Ўнинчи беш йиллик даврида қарийб 9 миллион гектар янги суғориладиган ва захи қочирилган ерларни ишга тушириш, 37 миллион гектардан зиёд яйловни сув билан таъминлаш мўлжалланди. Қишлоқ хўжалиги 466 миллион тоннадан ортиқ ўғит ва қўшимча химиявий озуқа, жами 42 миллиард сўмлик ўн мингларча машина ва механизмлар олади.

Бу рақамлар ҳали яқиндагина ақл бовар қилмайдиган бўлиб кўриниши мумкин эди. Эндиликда эса бу бизнинг планларимиз бўлиб, уларнинг реаллиги биз таяниб турган мустаҳкам иқтисодий пойдевор билан ҳам, бизнинг тажрибамиз билан ҳам, партия ва халқ кучларига комил ишончимиз билан ҳам таъминланади. **(Давомли қарсаклар).**

Биз, шунингдек, партия XXV съезди эълон қилган кенг социал программа беш йиллик план лойиҳасида мужассамлаштирилди, деб зўр мамнуният билан айта оламиз.

Социал программа миқёслари тўғрисида гапирганда, бу программани қуйидаги рақамлар билан характерлаб бериш мумкин: беш йилликда истеъмол фонди қарийб 76 миллиард сўм ортади.

Бу—тўққизинчи беш йилликда ана шу фонднинг ўсишига нисбатан қарийб 12 миллиард сўм кўпдир. Уй-жой ва коммунал қурилишига 100 миллиард сўм, соғлиқни сақлаш, маориф ва маданиятнинг моддий базасини ривожлантиришга 20 миллиард сўм ажратиб берилади.

Съезднинг совет кишилари ҳаётининг ҳамма соҳаларини яхшилаш ҳақида берган йўл-йўриқлари шу тариқа амалга оширилмоқда. **(Қарсаклар).**

Ўнинчи беш йиллик социал программасининг яна бир характерли хусусияти шундан иборатки, аҳоли жон бошига тўғри келадиган ўртача реал даромадлар 21 процент ортиши билан бирга кам даромадли оилалар қўшимча равишда анча кўп даромад оладилар. 1965 йилда аҳолининг 4 процентигина ойига оила аъзоси учун 100 сўмдан зиёд даромад олган бўлса, беш йилликнинг охирига бориб аҳолининг ярмига яқини шундай даромад олади.

1980 йилга бориб умумдавлат социал тадбирлари учунгина 17.7 миллиард сўм сарф қилинади. Жумладан, ишлаб чиқариш билан алоқаси бўлмаган соҳалар — маориф, соғлиқни сақлаш, маданият, савдо-сотиқ, маиший ва коммунал хизмат соҳаларидаги ходимлардан 31 миллион кишининг ставкалари ва окладларини ошириш кўзда тутилган.

Ўнинчи беш йилликда ишчи ва хизматчиларнинг минимал иш ҳақини, шунингдек ставка ва окладларини оширишнинг янги босқичи бошланади. Ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақи ўрта ҳисобда ойига 170 сўмгача, колхозчиларнинг меҳнат ҳақи эса 116 сўмгача кўпайтирилади.

Хотин-қизлар ва болаларнинг аҳволини яхшилаш учун кўп иш қилинади. Ишчи аёлларга бола бир ёшга тўлгунча уни парвариш қилиш учун қисман ҳақ тўланадиган отпуска берилади. Мактабгача тарбия муассасаларидаги болалар сони тахминан 3 миллион нафар кўпайтирилади.

Меҳнат ветеранлари жамиятимизнинг катта табақасини ташкил этади. Ўнинчи беш йилликда минимал пенсиялар миқдори яна оширилади, колхозчиларни пенсия билан таъминлаш соҳасида қўшимча имтиёзлар берилади.

Ўнинчи беш йилликда аҳолининг пул даромадларини тобора ошириш билан бирга уларни халқ истеъмоли моллари билан таъминлашни яхшилашга катта эътибор берилади. Давлат ва кооператив савдосида чакана товар обороти 29 процент ортади, молларнинг сифати ва ассортименти яхшиланади.

Биз ўнинчи беш йилликнинг социал программасига баҳо берганимизда, ўртоқлар, бу программанинг мазмуни беш йилликнинг асосий вазифасига, партиянинг халқ турмуши даражасини муттасил юксалтириш йўлига тамомила мос бўлиб тушади, деб айтишга ҳақлимиз. **(Қарсаклар).**

Ҳамиша бўлганидек, Совет Иттифоқи экономикасини ривожлантириш беш йиллик плани ҳар бир иттифоқдош ва автоном республиканинг ўзига хос хусусиятларини эътиборга олади, уларнинг уйғун ривожланишини, социал тараққиётнинг янги чўққилари сари умумий юксалишини таъминлайди. Бизнинг беш йиллигимиз — халқлар дўстлигининг иқтисодий тилда ифода этиладиган ленинча сиёсатидир. **(Давомли қарсаклар).**

Халқаро социалистик меҳнат тақсимотини янада ривожлантириш, Совет Иттифоқининг қардош социалистик мамлакатлар билан иқтисодий интеграцияси йўлидан изчил олға ҳаракат қилиб бориш ўнинчи беш йиллик планда ўз ифодасини топди.

(Давоми иккинчи бетда).

ТАШАББУСКОРЛАРНИНГ УЛКАН ҒАЛАБАСИ

КПСС Краснодар ўлка комитети ўртоқ С. Ф. МЕДУНОВга

Ўлка ижроия комитети ўртоқ Г. П. РАЗУМОВСКИЙга

Краснодар ўлкасининг колхозлари ва совхозлари дон етиштириш ва давлатга сотиш юзасидан ўз зиммаларига олган юксак социалистик мажбуриятларини бажарганлиги тўғрисидаги хабарингиздан биз ғоят мамнун бўлдик.

Ўлка партия ташкилоти, барча қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари беш йилликнинг биринчи йилида ғалла ва бошқа маҳсулотларни етиштириш ва Ватанга сотишни кўпайтириш учун социалистик мусобақани авж олдиришдан, бутун беш йиллик планни адо этиш йўлида илдам қадам қўйишдан иборат ажойиб ватанпарварлик ташаббусини бошлаб берганликлари барча совет кишиларига маълум.

Кубанликларнинг ташаббуси барча областлар, ўлкалар ва республикаларда, мамлакатнинг барча қишлоқ хўжалик ходимлари томонидан кенг қўллаб-қувватланганлигини, бу эса ҳосилни ўриб-йиғиб олишни муваффақиятли ўтказишда, нобудгарчиликка қарши курашда, доннинг ялпи ҳосилини кўпайтиришда жуда муҳим роль ўйнаганлигини таъкидлаб ўтиш қувончлидир.

Улкан ишни бошлаб бериш ҳамиша қийин бўлади. Краснодар ўлкасининг ғаллакорлари ҳам шундай қийинчиликларга дуч келди. Лекин шунга қарамай колхозчилар, совхоз ишчиларининг фидокорлиги, шаҳарлар ва саноат марказларининг ёрдами, партия ташкилотлари, совет, касаба союз ва комсомол органларининг жанговар ишлари катта ғалаба билан якунланганлиги — давлатга дон харид қилиш ҳажми ва илгари қабул қилинган мажбуриятга қараганда анча кўп миқдорда — 4 миллион 425 минг тонна ғалла сотилганлиги қувончли бир ҳолдир.

Ўз меҳнати, маҳорати ва ғайрати билан бундай ажойиб натижаларга эришишни таъминлаган ҳамма кишиларни сидқидилдан табриклайман.

Ўлка меҳнаткашлари бундан буён ҳам ишлаб чиқаришнинг юксак самарадорлиги ва сифати учун олиб борилаётган социалистик мусобақанинг биринчи сафларида бўладилар, дон ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни янада кўпайтиришни таъминлайдилар, деб ишонаман.

Шонли кубанликларнинг кузги дала ишлари бутун комплексини муваффақиятли тугаллашларини, чорва қишловини яхши ўтказишларини, саноатда ва халқ хўжалиги бошқа тармоқларида планларни муваффақиятли бажаришларини, КПСС XXV съезди қарорларини бажаришга муносиб ҳисса қўшишларини тилайман.

Л. БРЕЖНЕВ.

КУБАНЬ ҒАЛЛАКОРЛАРИ ВАТАНГА БЕРГАН ВАЪДАЛАРИНИ ШАРАФ БИЛАН БАЖАРДИЛАР

Краснодар ўлкасининг қишлоқ хўжалиги меҳнаткашлари КПСС XXV съездининг қарорларини бажара бориб ва ўнинчи беш йилликнинг биринчи йилини мамлакатни ғалла билан таъминлаш ишига конкрет ҳисса қўшиш билан нишонлашга интилиб, давлатга 4 миллион 400 минг тонна дон сотиш тўғрисида юксак социалистик мажбурият олган эдилар. Кубанликларнинг ватанпарварлик ташаббусига КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев юксак баҳо берди. Ўлканинг ғаллакорлари бундан руҳланиб қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг юксак самарадорлиги ва маҳсулотнинг сифати учун социалистик мусобақани кенг авж олдирдилар, яхши ҳосил етиштирдилар, ўрим-йиғимни уюшқоқлик билан ўтказдилар, дон етиштиришни анча кўпайтирдилар ҳамда Ватанга берган ваъдани шараф билан бажариб, олинган мажбуриятни адо этдилар. Давлат омборига 4 миллион 425 минг тонна юксак сифатли дон тўкилди. Бу эса 1976 йил учун белгиланган харид қилиш умумий ҳажмидан анча кўп. Ўлкада биринчи марта бу қадар кўп миқдорда ғалла тайёрланди.

Асосий қишлоқ хўжалик экини ҳисобланган буғдой 2.7 миллион тонна миқдорида, шу жумладан, буғдойнинг бақувват ва қимматли навидан 1.8 миллион тонна миқдорида сотилди. Маккажўхорининг ҳосилдорлигини ошириш ва унинг ялпи ҳосилини кўпайтириш йўлида катта иш қилинди. Бу эса давлатга энг кўп миқдорда — 700 минг тоннадан кўпроқ маккажўхори дони сотишга имкон бермоқда. Шоли ўрим-йиғими тугалланмоқда. Давлатга 360 минг тоннадан кўпроқ шоли сотилди. Ғалла харид қилиш давом этмоқда.

Адигей автоном области колхоз ва совхозлари энг кўп миқдорда — 280 минг тонна, Тимашев райони 232 минг тонна, Кавказ районы 225 минг тонна, Кушчев районы 219 минг тонна, Павлов районы 213 минг тонна дон сотдилар.

Кубань деҳқонларининг эришган ғалабаси — ўлкада қишлоқ хўжалигининг интенсивлашганлиги, унинг моддий-техника базаси мустаҳкамланганлиги, химиялаштирилганлиги, суғориладиган деҳқончилик ва шоликорлик ривожлантирилганлиги, серҳосил навлар экилганлиги ва илғор технология жорий этилганлигининг, деҳқончилик маданияти ўсганлигининг натижасидир.

Колхозчилар, совхоз ишчилари, механизаторлар ва мутахассисларнинг фидокорона меҳнати ва юксак маҳорати, ўлкадаги тайёрлов, транспорт ташкилотлари ходимларининг, барча меҳнаткашларнинг сарфлаган куч-ғайрати шу муваффақиятларга эришишни таъминлади. Партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотлари катта ташкилотчилик ва сиёсий ишларни олиб бордилар. Бу эса социалистик мусобақани кенг авж олдиришга, қишлоқ меҳнаткашларининг ижодий активлигини юксалтиришга имкон берди.

Саноат корхоналарининг коллективлари, Совет Армиясининг автомобиль бўлинмалари, студент ёшлар ҳосилни ўриб-йиғиб олишда ғаллакорларга катта ёрдам бердилар.

Колхозчилар ва совхозлар ғаллакор хўжаликларни ривожлантириш вазифасини ҳал этиб, қанд лавлаги, кунгабоқар, сабзавот, мева ва узум етиштиришни тинмай кўпайтиришга эришмоқдалар, чорвачилик маҳсулотларини оширмоқдалар. Келгуси йилнинг ҳосили тўғрисида зўр ғамхўрлик қилинмоқда. Кузги экинлар экиш, шудгорлаш ишлари тугалланмоқда. Чорва қишловини уюшқоқлик билан ўтказишни, деҳқончилик ҳамда чорвачиликнинг барча маҳсулотларини етиштириш ва давлатга сотиш юзасидан олинган социалистик мажбуриятни кеч сўзсиз бажаришни таъминлаш чоралари кўрилмоқда.

ЎРТОҚ Л. И. БРЕЖНЕВ НУТҚИ

(Боши биринчи бетда).

Ўртоқлар, умуман олганда беш йиллик план лойиҳаси, шунингдек 1977 йил плани ва бюджети лойиҳалари партиянинг иқтисодий стратегиясига, КПСС XXV съезди белгилаб берган йўлга мос бўлиб тушади. Бинобарин, партия Марказий Комитети бу ҳужжатларни маъқуллаш ва Министрлар Советига уларни СССР Олий Советининг сессиясига тақдим этишни топшириш учун ҳамма асосларга эгадир. **(Давомли қарсаклар).**

Хўжалик юритишнинг мамлакатимизда мавжуд бўлган миқёсларини, шуғулланишимиз лозим бўлган кўп вазифаларни эътиборга олганда, планда барча масалаларни бенуқсон ҳал этиш, халқ хўжалигидаги барча бўғинларнинг эҳтиёжларини тўла қондириш унчалик осон иш эмас, албатта. Афсуски, бизда планлаштириш ҳам ҳамиша ҳаёт билан бирга боряпти, мавжуд резервларнинг ҳаммасини доим ўз вақтида аниқ кўрсатиб беряпти, деб бўлмайди. Беш йиллик пландаги айрим элементларнинг маълум даражада тиғизлиги шундан келиб чиқади.

Буларнинг ҳаммаси министрликлар ва идораларга, область, ўлка партия комитетларига ва республикалар Компартиялари Марказий Комитетларига амалий хўжалик фаолияти жараёнида янги резервларни қидириб топиш, тобора юксак марраларга чиқиб олиш мажбуриятини юклайди.

Пленум аъзолари масаланинг шу тарзда қўйилишини қўллаб-қувватлайди, деб ўйлайман. **(Қарсаклар).**

В. И. Лениннинг сўзлари билан айтганда, бу соҳада «...кўпроқ матонат, кўпроқ қатъийлик бўлиши, меҳнатда кўпроқ система, кенг миқёсда кўпроқ ташкилотчилик ва идора қилиш санъати бўлиши керак». (Асарлар, 30-том, 440-бет). Келинг, ленинчасига иш кўрайлик. **(Давомли қарсаклар).**

Ўнинчи беш йилликнинг биринчи йили — ҳозирги, 1976 йил тажрибаси имкониятларимиз нақадар кўплигини, партия ташкилотчилик ишининг нақадар катта кучга эга эканлигини яққол кўрсатиб турибди.

Маълумки, бу йил мураккаб шароитларда бошланди. Ўтган йилги қурғоқчилик оқибатлари планларимизга ҳам, ишимизнинг ҳақиқий аҳволига ҳам кўпгина таъсир кўрсатди. Марказий Комитет буни эътиборга олиб, хўжалик органларининг фаолиятини кучайтиришга, меҳнаткашларни план топшириқларини тўла ва ошириб бажариш учун сафарбар қилишга қаратилган иқтисодий ва ташкилий-сиёсий тадбирларнинг бутун бир системасини амалга оширди.

Бунинг натижасида шу йилнинг тўққиз ойи мобайнида саноат маҳсулоти йиллик планда кўрсатилган 4,3 процент ўрнига 4,8 процент кўпайди. «Б» группасидаги тармоқларда ишлаб чиқаришни ўстириш плани ошириб бажарилди. Пландан ташқари неча миллиард сўмлик саноат маҳсулоти ишлаб чиқарилди.

Пўлат эритувчилар ва бинокорлар, нефтчилар ва шахтёрлар, тўқимачилар ва озиқ-овқат саноати ходимлари, машинасозлар ва химиклар, энергетиклар ва транспортчилар — социалистик индустриянинг барча ходимлари шу йилги муваффақиятларни мустаҳкамлаб, янги меҳнат зафарлари сари тағин ҳам тез қадамлар билан олға бора оладилар, деб партия Марказий Комитети номидан қаттиқ ишонч билдиришимга ижозат бергайсиз. **(Давомли қарсаклар).**

Беш йилликнинг бошланишини ажойиб муваффақиятлар билан нишонлаган қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари мақтовга ғоят сазовордирлар.

Ҳақиқатан кўп ташвишни бошдан кечиришга тўғри келди: қиш фасли чўзилиб кетди, баҳор совуқ келди, ўрим-йиғим вақтида жала қуйди. Аммо кишилар руҳларини туширмадилар, қаҳрамонларча меҳнат қилдилар, мўл ҳосил олиш учун ҳамма чораларни кўрдилар. Пировард натижада улар ғалаба қилдилар. **(Қарсаклар).**

Шу пайтгача давлат ғалла омборларига салкам беш ярим миллиард пуд ғалла тўкилди. Ҳозирги кунда 216 миллион тоннадан ортиқ дон янчиб олинди. Ўрим-йиғим давом этмоқда. Биз рекордли 1973 йил кўрсаткичларига жуда яқинлашиб қолдик, ёки ҳатто бу кўрсаткичлардан ўзиб кетамиз, деб ҳисоблаш мумкин. Бу — жуда катта ғалабадир! **(Давомли қарсаклар).**

Кубань ғаллакорларининг ташаббуси ҳосил ўрим-йиғимини муваффақиятли ўтказишда катта роль ўйнади. Республикаларда, ўлка ва областларда уларнинг шонли ташаббуси ғоят кенг қўллаб-қувватланди.

Россия Федерациясидаги колхоз ва совхозлар Ватан омборларига уч миллиард пуддан зиёд дон тўкдилар. Оренбург, Волгоград, Саратов, Ростов областлари ва бошқа кўпгина областлар меҳнаткашларининг эришган муваффақиятларини алоҳида таъкидлаб ўтишни истайман. **(Қарсаклар).**

Қозоғистон давлатга бир миллиард бир юз эллик миллион пуддан зиёд дон сотди. Янги маррага эришилди. Республика меҳнаткашлари бу билан ҳақли равишда фахрлана оладилар **(Қарсаклар).**

Қозоғистонликлар мақтов ва олқишлардан талтайиб кетмасликларига аминман. Республика янада юксалиш учун жуда катта имкониятларга эгадир. Олмаотада ўтказилган актив кенгашида шу хусусда ғоят жиддий гаплар айтилди. Бу гаплар, фақат Қозоғистон проблемаларигагина тааллуқли эмас.

Украина колхоз ва совхозларидан 900 миллион пуд дон олинди. Белоруссияда, Болтиқ бўйи, Закавказье ва Ўрта Осиё республикаларида ғалла харид қилиш планлари анча ошириб бажарилди.

Биз ҳозирги кунда 1976 йил ғалласи учун жангда ютиб чиқдик ва ютиб чиққанда ҳам шараф билан ютиб чиқдик, деб айтишга ҳақлимиз. **(Давомли қарсаклар).** Бу ғалабанинг қаҳрамонлари —илғор колхозчилар ва совхоз ходимлари, булар бизнинг механизаторларимиз, булар қишлоқ меҳнаткашларига кўмаклашган Совет Армияси жангчилари, ҳосил учун курашнинг толмас ташкилотчилари — партия, комсомол ва совет ходимларидир. Бу ғалабанинг қаҳрамонлари — барча иттифоқдош ва автоном республикаларнинг меҳнаткашларидир. Мен пленумнинг мўътабар минбарида туриб, уларнинг ҳаммасига сидқидилдан раҳмат дейишни истайман. Улкан ғалла учун раҳмат! **(Қарсаклар).**

Қанд лавлагидан мўл ҳосил етиштирилди. Мамлакат лавлагикорлари харьковликлар ва воронежликларнинг даъватига қўшилиб, фидокорона меҳнат намуналарини кўрсатдилар.

Ўзбекистон, Туркманистон, Тожикистон ва Озарбайжон, Қозоғистон ва Қирғизистон пахтакорлари бизни қувонтирмоқдалар. Биз саккиз миллионли маррадан яна ўзиб кетилишига аминмиз. Аммо бу ҳам чегара эмас. Бундан буён янги рекордлар қўйилишига ишонаман. **(Қарсаклар).**

Ҳосилни йиғиштириб олиш билан бир вақтда келгуси йил ҳосили учун мустаҳкам замин ҳам яратилаётганлигини таъкидлаб ўтиш муҳимдир. Ўтган йилдагига нисбатан қарийб беш миллион гектардан зиёд ерга кузги экинлар экилди, кўп ерлар шудгор қилинди, колхоз ва совхозлар уруғлик билан яхши таъминланди.

Бу йил чорвачилик учун анча мураккаб бўлди. Аммо ҳозир бу соҳадаги аҳвол яхшиланиб бормоқда. Мол туёғи кўпаймоқда. Ширали ва дағал хашак тайёрлаш муваффақиятли ўтказилди. Кўпгина хўжаликларда ем-хашакнинг йилдан-йилга ўтадиган эҳтиёт фондлари вужудга келтирилди. Бу — фойдали, зарур ишдир. Фақат шу йўл билангина гўшт, сут ва бошқа чорвачилик маҳсулотлари етиштиришга тобора кўп барқарор тус бериш ва уни жадаллаштириш мумкин.

Шу тариқа, беш йиллик яхши бошланди. 1976 йилнинг хўжалик мароми партия томонидан қўйилган вазифаларнинг бажарилишини таъминлайди. Бу — иқтисодий ютуққина бўлиб қолмай, катта сиёсий ютуқ ҳамдир. **(Қарсаклар).**

Муваффақиятни мустаҳкамламоқ учун бу йилни зарбдорларча тугаллаш керак. Ўртоқлар, йилнинг якунлари миқдор кўрсаткичлари жиҳатидан ҳам, маҳсулотнинг сифати, ишлаб чиқаришнинг самарадорлиги жиҳатидан ҳам кўнгилдагидек бўлишига эришмоқ керак.

Самарадорлик ва сифат. Ана шу икки сўз эндиликда бутун хўжалик фаолиятининг шиори бўлиб қолди. Халқ хўжалик тараққиёти ҳозирги босқичининг объектив талаб эҳтиёжлари шу сўзларда ўз ифодасини топдики, бу ҳаммага тушунарлидир.

Самарадорлик ва сифат учун курашнинг маъноси шуки, ҳар бир совет кишиси, ҳар бир меҳнат коллективи юксак меҳнат унумдорлигига эришуви, ишлаб чиқариш интизомига ва тежамкорликка қаттиқ риоя қилиши, ўз ишининг сифатини, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг сифатини кун сайин яхшилаб бориши керак.

Самарадорлик ва сифат учун курашнинг маъноси шуки, ҳар бир раҳбар ва ҳар бир мутахассис ленинча иш услубини, ленинча бошқариш фанини эгаллаб олиши, ишлаб чиқаришни планлаштириш ва ташкил этишнинг замонавий методларини қарор топтириши, фан-техника ютуқларини жорий этишда актив курашчи бўлиши керак.

Самарадорлик ва сифат учун курашнинг маъноси шуки, ҳар бир коммунист, ҳар бир партия ташкилоти чинакам амалий ва фойдали ташаббусларни ҳар томонлама рағбатлантириши ва кенг ёйиши, жўшқин ижодий фикрга, новаторликка халақит берадиган, олға томон ҳаракатимизга тўсқинлик қиладиган ҳамма ғовларни қатъий бартараф қилиши лозим.

Биз самарадорлик ва сифатга катта эътибор бериш билан ўнинчи беш йиллик даврида иқтисодий юксалиш манбаларини кенгайтиришни, экономика соҳаларининг бир-бири билан мувофиқлаштириб олиб борилишини яхшилашни ва бу билан 80-йилларда ҳам олға қараб анча тез ҳаракат қилиб бориш учун яхши замин тайёрлашни кўзда тутамиз. Масалага шундай ёндашиш, жумладан, ҳозир мавжуд бўлган ва ўн беш йиллик истиқболга мўлжалланган лойиҳалардан келиб чиқади.

Беш йиллик план лойиҳасида сифат ва самарадорлик проблемаларини ҳал этиш учун кўп ишлар мўлжалланган. Бу соҳада қилинган ишлар ҳам оз эмас.

Бизда ана шу масалаларга чинакам партиявий, чинакам амалий ёндашилаётганлигини кўрсатувчи жуда яхши намуналар бор.

Менга Лихачев номли Москва автомобиль заводининг ижобий тажрибаси ҳақида гапиришга тўғри келганди. «Светлана» бирлашмаси ишлаб чиқаришни яхши ташкил этишда ўрнак бўлиб хизмат қила олади. Бу бирлашмада ўтган беш йилликда фондлардан олинган самара 54 процент ортди, маҳсулотнинг таннархи эса 29 процент камайди.

Бокудаги «Азэлектросвет» заводи маҳсулотнинг 80 процентдан кўпини, Каменец-Подольск кабель заводи маҳсулотнинг қарийб 79 процентини, Людиново тепловозсозлик заводи 73 процентидан кўпроғини Сифат белгиси билан ишлаб чиқармоқда. Бир қанча министрликларнинг тармоқлардаги илмий-техникавий тараққиётни бошқаришнинг янги методларига ўтганлиги натижасида кўп жиҳатдан шунга эришилди.

Магнитогорск металлургия комбинатининг коллективи ишлаб чиқариш қувватларидан фойдаланиш соҳасида юксак кўрсаткичларга эришди. «Карагандауголь» бирлашмасининг шахтёрлари шу соҳада меҳнат унумдорлигини энг юксак даражага кўтаришга муваффақ бўлдилар.

Бизнинг партия съездларимиз фаннинг ишлаб чиқариш билан алоқасини мустаҳкамлаш вазифасини жуда кескин қилиб қўйдилар. Олимлар ҳам, ишлаб чиқарувчилар ҳам бу вазифани амалий тарзда ҳал этиш соҳасида кўп иш қилмоқдалар. Иттифоқ Фанлар академияси ва республика Фанлар академиялари кўп иш қилмоқдалар.

Масалан, Украина Фанлар академиясида илмий-тадқиқот институтлари билан саноат корхоналарини бирлаштирувчи бир қанча комплекслар вужудга келтирилди ва улар муваффақиятли ишлаб турибди. Украина Компартияси Марказий Комитетининг, шунингдек, Киев, Львов, Днепропетровск областлари ва бошқа областлар партия ташкилотларининг собитқадам фаолияти бунга ёрдам бермоқда.

Москвада фаннинг ишлаб чиқариш билан алоқасини мустаҳкамлаш соҳасида яхши тажриба тўпланди. Пойтахтдаги саккиз юздан зиёд илмий-тадқиқот институтлари ва конструкторлик бюролари саноат корхоналари билан ижодий ҳамкорлик тўғрисида тузилган шартномалар асосида ишлаб чиқаришни бошқаришни такомиллаштириш, маҳсулотнинг сифатини яхшилаш соҳасида турли тадбирларни амалга оширмоқдалар.

Ижобий мисолларни кўп келтириб ўтиш мумкин. Аммо, ўртоқлар, айрим жойларда иш кўнгилдагидек эмаслигини ҳаммангиз яхши биласиз. Шу сабабли беш йиллик бошидаёқ ҳар бир министрлик, ҳар бир бирлашма ва ҳар бир корхона самарадорлик ҳамда сифат масалаларини қандай ҳал этаётганлигини зўр эътибор билан анализ қилиш, ҳали қўл тегмаган резервларни зўр ғайрат билан очиб бериш, энг яхшиларнинг тажрибасини кенг ёйиш, қолоқликни бартараф қилишда қолоқларга кўмаклашиш ғоят муҳимдир.

Чамаси, вазифани қуйидагича таърифлаш мумкин: самарадорликни ошириш учун самаралироқ кураш олиб боришни ўрганиш керак. **(Қарсаклар).** Бу эса саноат маҳсулотини Сифат белгиси билан ишлаб чиқаришни анча кўпайтириш, яъни беш йиллик план лойиҳасида мўлжалланганидек икки баравар эмас, балки анча кўпроқ миқдорда ошириш имконини беради. Бу фонд самарадорлигини ошириш ва материал сарфини камайтириш соҳасида юксакроқ кўрсаткичларга эришилишини таъминлайди. Бу эса, пировард натижада ижтимоий меҳнат унумдорлигини ўстириш суръатларини жадаллаштиришга ва шу кўрсаткич бўйича асосий йўналишларнинг лойиҳада кўзда тутилган қуйи даражасига эмас, балки юқори даражасига чиқиб олишга ёрдам беради.

Марказий Комитет бу вазифани ўртага қўяр экан, бутун партиянинг, барча партия ташкилотларининг қўллаб-қувватлашига умид боғлайди. **(Қарсаклар).**

Самарадорлик ва сифатни оширишдан иборат умумий талаб ишнинг турли соҳаларида турлича амалга оширилаётганлигини назарда тутиш керак. Бизнинг иқтисодий тафаккуримиз ғоят конкрет бўлмоғи керак. Бинобарин, халқ хўжалиги тараққиётининг бутун бориши билан биринчи ўринга қўйилаётган баъзи проблемаларга диққат-эътиборни жалб этишни истайман.

Капитал қурилиш — бундай проблемаларнинг бири ва чамаси, марказий проблемадир. Жуда катта ҳажмдаги ишлар планга киритилган. Шу билан бирга асосий фондларни ишга тушириш суръатлари сарф қилинадиган капитал маблағларнинг ўсиш суръатларидан тезлаша боради. Капитал маблағларнинг структураси ҳам ўзгаради: беш йилликда капитал қурилишга давлат томонидан сарфланадиган капитал маблағ улардаги ресурсларнинг тахминан учдан бир қисми миқдорида ортгани ҳолида ишлаб турган корхоналарни техника билан қайта қуроллантириш ва реконструкция қилиш учун ажратиладиган маблағлар қарийб 64 процент ортади. Бу эса XXV съезднинг самарадорликни ошириш ҳақида берган йўл-йўриқлари конкрет равишда рўёбга чиқарилишидан далолат беради.

Беш йиллик план битказилмаган қурилиш ҳажмини камайтиришга, қурилиш-монтаж ишлари муддатлари ва қимматини қисқартиришга, ишлаб турган қувватларни тез реконструкция қилишга даъват этади.

Йирик саноат комплекслари қурилишини жадаллаштириш учун кўпроқ куч-ғайрат сарф қилишга тўғри келади. Маҳсулотнинг кўпгина энг муҳим турларини ишлаб чиқариш планларининг бажарилиши ана шу йирик саноат комплексларининг ўз вақтида ишга туширилишига кўп жиҳатдан боғлиқдир.

Беш йилликнинг қурилиш программаси тиғиз программадир. Ишга тушириладиган янги фондларнинг ҳажмлари йил сайин орта боради. Бунинг маъноси шуки, вақт омили асосий омил бўлиб майдонга чиқади, фурсатни қўлдан бой бермай, беш йилликнинг бошиданоқ бутун куч-ғайратни сарфлаб ишламоқ керак. Қурувчилар ҳам, планчилар, лойиҳачилар, таъминотчилар ҳам, хуллас қурилишнинг муҳлатлари ва сифати боғлиқ бўлган ҳамма кишилар буни эътиборга олишлари керак.

СССР Министрлар Совети 1977 йилда капитал қурилишни планлаштириш ва пул билан таъминлашнинг янги методларига ўтиш тадбирларини ишлаб чиқиши зарур. Қурилиш ташкилотларининг фаолиятига битказилган ва заказчиларга топширилган тайёр объектлар ҳамда ишга тушириладиган комплексларга қараб баҳо бериш лозим. Хўжалик фаолиятимизнинг ана шу муҳим соҳасида тартиб ўрнатиш пайти келган.

Бинокорларнинг кўп миллионли армиясига мурожаат қилиб, шу гапларни айтишни истайсан киши: Ватан сизларнинг уюшган меҳнат намуналари кўрсатишингизни ва план топшириқларини шараф билан бажаришингизни кутмоқда. Ўртоқлар, бутун беш йилликнинг тақдири сизларнинг қандай ишлашингизга кўп жиҳатдан боғлиқ бўлади. Планлаштирилган иншоотлар ўз вақтида ишга туширилиши керак! **(Қарсаклар).**

Беш йилликнинг яна бир муҳим вазифаси — **халқ хўжалигининг** қазиб чиқарувчи саноат, энергетика ва металлургия каби **асосий тармоқларининг самарадорлигини** оширишдан иборат.

Бу соҳаларни ривожлантиришда эришган муваффақиятларимиз ҳаммага маълум — биз бу соҳада кўп кўрсаткичлар бўйича жаҳонда биринчи ўринга чиқиб олдик. Лекин шундай бўлса ҳам, экономиканинг жуда катта кўламлари, унинг тез ривожлантирилиши тобора кўп миқдорда хом ашё, ёқилғи, энергия ва металлни талаб қилади. Планда буларни ишлаб чиқаришни анча ўстириш мўлжалланган.

Аммо талаб-эҳтиёжлар ресурслардан кўра тезроқ ортиб боряпти. Шу сабабли биз бир томондан, сарф қилишнинг қаттиқ коэффициентларини жорий этишга, қаттиқ тежамкорликка риоя қилишга, иккинчи томондан эса, нефть, газ, кўмир, пўлат, прокат ва рангли металлар ишлаб чиқариш юзасидан қўшимча топшириқлар беришга мажбурмиз.

Бироқ, хўжаликнинг хом ашё ва ёқилғи, энергия ва металлга бўлган ҳамда ўсиб бораётган эҳтиёжларини муттасил қондириш проблемасини тубдан ҳал этиш уларни ишлаб чиқаришни янада кўпайтириш билан бир қаторда оғир индустриядаги барча тармоқларнинг самарадорлигини ошириш йўлида янада кўпроқ куч-ғайрат сарфлашни талаб этади.

Ўз фикримни тушунтириб бермоқ учун металлни мисол қилиб оламан. 50 миллион тонна пўлат қуйилган чоғда ҳам металл етишмас эди, биз металлни қарийб уч баравар кўп олаётган ҳозирги пайтда ҳам металл етишмаётир. Бу проблемани кўпроқ миқдорда ишлаб чиқариш йўли билангина ҳал этиш нотўғри бўлур эди ва халқ хўжалигига қимматга тушган бўлур эди. Шу сабабли ишнинг сифати, тармоқнинг самарадорлигини ошириш биринчи даражали аҳамият касб этади. Бу соҳада эса резервлар жуда кўп.

Металлни кўпроқ истеъмол қиладиган тармоқларда уни тежаш — проблеманинг яна бир, жуда муҳим жиҳатидир. Бундай тежамкорликни металлни ишлаш технологиясини янада такомиллаштириш, машиналарнинг конструкцияларини енгиллаштириш, чиқинди ва бракни кескин суръатда қисқартириш, металлнинг ўрнини босадиган ва иқтисодий жиҳатдан самарали бўлган материалларни ишлаб чиқаришга кенг жорий қилиш йўли билан таъминлаш мумкин ва лозим.

Партия Марказий Комитети яқинда қора ва рангли металлургияни ривожлантириш тўғрисида махсус қарорлар ишлаб чиқишни топширди. Бунда металл проблемасини ҳал этишнинг комплекс программасини тайёрлаш ва амалга ошириш кўзда тутилади. Бу қарорларни тез орада тайёрлаш ва уларнинг амалга оширилишини таъминлаш керак.

Энди **қишлоқ хўжалиги** ҳақида. Ўнинчи беш йилликда экономиканинг шу соҳасига катта эътибор берилади.

Дон етиштиришда эришилган муваффақиятларни мустаҳкамлаш ва ривожлантириш — асосий масаладир. Беш йилликнинг охирига бориб 235 миллион тонна дон етиштириш маррасига чиқиб олиш — асосий вазифамиздир. Бунинг учун деҳқончилик маданиятини бутун чоралар билан юксалтириш — экин майдонларининг структурасини яхшилаш, ҳосилдорликни ошириш учун зўр ғайрат билан кураш олиб бориш, кузги дон экинларини кўпроқ экиш, шоли, маккажўхори, тариқ, соя, сорго ва шулар сингари қимматли экинлар экиш билан яхшироқ шуғулланиш лозим.

Мамлакатнинг эҳтиёжлари дон билан чекланиб қолмайди, албатта. Пахта, зиғир, қанд лавлаги, кунгабоқар, сабзавот, мева ва деҳқончиликнинг бошқа маҳсулотларини бундан буён ҳам кўп етиштириш зарур. Энг муҳими шуки, чорвачилик маҳсулотларини, кўпроқ, анча кўпроқ етиштириш, аҳолини гўшт ва сут маҳсулотлари билан таъминлашдаги қийинчиликларни тезроқ бартараф қилиш керак.

Мен ҳозир қишлоқ хўжалиги олдида турган вазифаларнинг ҳаммасига табиийки, тўхталиб ўтолмайман. Бу соҳадаги вазифаларнинг кўплари ҳақида илгари ҳам гапирилган эди. Сиёсий бюро энг актуал масалалар юзасидан бир қанча қарорлар қабул қилди. Бу қарорлар сизларга маълум.

Мен бу Пленумда ҳозирги босқичда қишлоқ хўжалигини янада юксалтириш проблемаси, аввало, унинг самарадорлигини кенг маънода ошириш проблемаси эканлигини яна бир карра таъкидлаб ўтишни истайман. Умумий вазифани қуйидагича таърифлаб бериш мумкин: қишлоқ хўжалигини ривожлантириш учун давлат томонидан ажратиб берилаётган жуда катта ресурслардан оқилона, уддабуронлик билан фойдаланиш, ерни авайлаб сақлаш, ҳар гектар ердан, сарфланаётган маблағларнинг ҳар сўмидан, ўғитларнинг ҳар бир тоннасидан энг кўп самара олишга эришмоқ керак.

Ерларни мелиорациялашни олиб кўрайлик. Беш йиллик планда бу ишга қирқ миллиард сўмдан зиёд маблағ ажратилади. Бу — кейинги икки беш йилликда ўзлаштирилган маблағ миқдорига баравардир. Бундай миқёслар, бундай улкан программалар жаҳон практикасида ҳали кўрилмаган. Биз бу билан фахрлана оламиз. **(Қарсаклар).**

Волга бўйида гарантияли дон етиштиришнинг йирик зонасини вужудга келтиришга, ноқоратупроқ минтақадаги ерларни яхшилашга, Қозоғистон, Ўрта Осиё республикаларида, Украина жанубида ва бошқа районларда ирригацияни кенгайтиришга кўп маблағ сарф қилинади.

Шу нарса тамомила аёнки, давлат мелиорация ишларига кўп маблағ ажратиб бергани ҳолда суғориладиган ва захи қочирилган ерларда кўпроқ маҳсулот олинади, маҳсулотнинг сифати яхшиланади, деб умид боғлашга ҳақлидир. Кадрларни шунга йўналтириш керак, сув хўжалиги ва ер органларининг бутун ишини шунга бўйсундириш лозим.

Қишлоқ хўжалигини механизациялаштиришга ёндашувимиз ҳам пировард натижада қўлга киритиладиган самарани белгилаб бериши керак. Тракторлар, машина ва ускуналарнинг сифатини, уларни комплекс тарзда етказиб беришни, механизатор кадрлар тайёрлаш ва уларнинг қишлоқда муқим ишлаб қолишини таъминлаш бу соҳада ҳам биринчи ўринга қўйилиши лозим.

Биз беш йиллик план лойиҳасини муҳокама қилган вақтда Трактор ва Қишлоқ хўжалик машинасозлиги министрлиги шаънига жиддий эътирозларимизни айтдик. Бу министрлик янги техникани ишлаб чиқариш учун қувватлар етишмаётганлиги ҳақида нолиб, эскириб қолган конструкциялардаги трактор ва машиналарни ишлаб чиқаришни давом эттирмоқда. Колхоз ва совхозларда бундай трактор ва машиналарга кўпданоқ ҳеч қандай талаб-эҳтиёж йўқ. Масалан, ДТ-54 типидаги трактор салкам ўттиз йилдан буён ишлаб чиқарилмоқда. Министрлик аъло сифатли «Кировец» тракторлари учун беш йилликнинг охирига бориб ҳам тиркама ва осма машиналарни керакли миқдорда ишлаб чиқаришни таъминлашни мўлжалламаётганлиги асло тоқат қилиб бўлмайдиган бир ҳолдир. Аҳвол яхшиланмаса янги қудратли техникани кўра-билатуриб тўхтатиб қўйиш бўлади.

Афтидан Министрлар Совети бу министрликнинг иши тўғрисидаги масалани алоҳида қараб чиқиб, аҳволни кескин суратда яхшилаши керак.

Қишлоқ хўжалигини химиялаштириш проблемаларини ҳам самарадорлик нуқтаи-назаридан қараб чиқиш лозим.

Ўғитларнинг ғоят сифатли бўлишини таъминлаш, Сибирь ва Қозоғистондаги ғаллакор районлар жуда муҳтож бўлган фосфатлар ишлаб чиқаришни тез кўпайтириш муҳимдир. Агрохимия хизматини жиддий равишда мустаҳкамлаш зарур. Ўғитларнинг нобуд бўлишига қарши кураш — энг муҳим вазифадир.

Минерал ўғитлардан самарали фойдаланиш тўғрисида ғамхўрлик қилган ҳолда хусусан, беш йилликнинг дастлабки йилларида бу ўғитларни жадаллик билан кўпроқ ишлаб чиқариш зарур эканлигини ҳам назарда тутиш керак. Шу ҳақда гапираётганлигимнинг боиси шуки, ўтган йилиёқ ишга туширилиши лозим бўлган қувватлар шу пайтгача ишга туширилгани йўқ. Бу йилги план қониқарсиз бажарилмоқда. Бу соҳадаги нуқсонларни тезда бартараф қилиш лозим. Қишлоқ хўжалигининг муваффақиятлари кўп жиҳатдан шунга боғлиқ бўлади. Сиёсий бюро яқин орада шу иш учун жавобгар ўртоқларнинг ҳисоботларини тинглайди, деб ўйлайман.

Чорвачилик соҳасида катта вазифалар турибди. Бу соҳада мол туёғини кўпайтириш тадбирлари билан бир қаторда сифат кўрсаткичларига, самарадорликни оширишга ҳам кўпроқ эътибор бериш керак. Лоақал гўштбоп чорвачиликни ривожлантириш, қорамолларни сўқимга ва яйловда боқишнинг интенсив методларини жорий этиш каби резервларни кўрсатиб ўтмоқчиман. Мутахассисларнинг фикрича, бу чора давлатга сотиладиган чорва молларининг ўртача вазнини кам деганда 350—400 килограммга етказиш имконини берган бўлур эди. Ҳозирги миқёсларимизни эътиборга олганда, қўшимча равишда бир ярим — икки миллион тонна гўшт олиш мумкин.

Чўчқачилик ва қўйчиликни тез ривожлантириш — гўшт етиштиришни кўпайтириш учун жуда катта резервларни яратиб беради. Гўштбоп парранда саноати кўп самара бера олади. Жаҳон ва Ватан практикаси буни кўрсатиб турибди.

Хўжаликлараро кооперативлаштириш ва аграр-саноат интеграцияси негизида қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ихтисослаштириш ва концентрациялашни ривожлантириш — қишлоқ хўжалигининг сифат кўрсаткичларини янада яхшилаш самарадорлигини ошириш вазифаларини ҳал этишда шубҳасиз, катта роль ўйнайди. Бунда ишлаб чиқариш ҳажмларини ўстириш, меҳнат унумдорлигини кескин суратда ошириш, деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг таннархини камайтиришда жуда катта имкониятлар мавжуддир.

Шу билан бирга бу ишда қинғир ишларга йўл қўйиш мумкин эмаслигини яна бир карра огоҳлантириб ўтишни истар эдик. Шу ҳақда гапиришга тўғри келганлигининг боиси шуки, айрим жойлардаги ўртоқлар ҳали янги корхонани вужудга келтирмасданоқ, эскиларини емиришга шошилмоқдалар — ихтисослаштирилган корхоналарни қурмай туриб, хўжаликлардаги фермаларни ёпиб қўймоқдалар. Бундай ёндашиш маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш суръатларини жадаллаштиришга ёрдам бермайди.

Шу муносабат билан колхозчиларнинг, ишчи ва хизматчиларнинг шахсий ёрдамчи хўжаликларида қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни тўхтатиб қўйиш пайти ҳали келмаганлигини ҳам айтиб ўтиш керак. Шахсий хўжаликларга кўпроқ эътибор бериш, улар тўғрисида ғамхўрлик қилиш лозим.

Ҳозирги вақтда қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ўстириш билан бир қаторда қишлоқ хўжалиги бераётган маҳсулотдан самаралироқ фойдаланиш вазифаси тобора кескин қилиб қўйилмоқда. Истеъмолчига зарур бўлган ва ишлаб чиқариш учун кўп маблағ, колхозчиларнинг ҳамда совхоз ходимларининг жўшқин меҳнати сарфланган қимматли маҳсулотларнинг нес-нобуд қилиниши жуда ярамас бир ҳолдир.

Шу хусусда айниқса бу йил эслатиб ўтиш ўринлидир. Биз жуда кўп куч ва ғайрат сарф қилиш эвазига ҳосил учун курашда ютиб чиқдик. Аммо тўла ғалабани таъминламоқ учун кейинги жангда ҳам — ернинг сахийлик билан берган ноз-неъматини сақлаб қолиш учун, қишлоқ хўжалигини юксалтириш соҳасида зўр ғайрат билан қилинган ишларнинг самараларини ҳар бир совет оиласи ўз дастурхонида кўриши учун олиб бориладиган курашда ҳам ютиб чиқиш керак. **(Қарсаклар).**

Бошқа сўзлар билан айтганда, бунда гап қишлоқ хўжалигини истеъмолчи билан боғловчи механизмнинг ҳамма бўғинларини чинакам яхши йўлга қўйиш тўғрисида бормоқда. Бу соҳада қандайдир қўшимча йўл-йўриқлар берилишини кутиб турмай, ҳозирнинг ўзидаёқ кўпгина конкрет чоралар кўриш мумкин ва лозим.

Шу билан бирга қишлоқ хўжалигининг ўзи бевосита боғланган бошқа тармоқлар билан унинг ишлаб чиқариш-иқтисодий ҳамкорлигини яхшилаш — катта ва мураккаб масаладир.

Бу масалани ҳал этиш учун аграр-саноат комплекси барча тармоқларининг, бу комплексга кирган барча корхоналар ва ташкилотларнинг ўзаро мустаҳкам алоқа боғлашини таъминлаш имконини берадиган тадбирларнинг мунтазам системасини ишлаб чиқиш талаб этилади. Мамлакатда озиқ-овқат ишини бошқаришни кескин суръатда такомиллаштириш тўғрисидаги масала ҳам ўртага қўйилади. Ҳозирги вақтда партия Марказий Комитетининг топшириғига биноан бу масалаларни ҳал этиш йўлларини белгилаш соҳасида иш олиб борилмоқда.

Мева, сабзавот етиштириш ва уларни сақлаш ҳамда тез бузиладиган бошқа маҳсулотларни сақлаш учун эҳтимол, янги ташкилий формаларни вужудга келтириш, тайёрлов ташкилотлари ва қайта ишлаб берувчи корхоналарнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш талаб этилса керак. Молдавия, Украина, Ўрта Осиё, Озарбайжон, Грузия ва Шимолий Кавказда бу соҳада тажриба тўпланган. Хўжаликлараро ва аграр-саноат кооперацияси асосида сабзавот ва мева етиштиришни ихтисослаш ҳамда концентрациялаш борасидаги тадбирлар жуда самарали таъсир кўрсатмоқда. Ана шу муҳим ишда матлубот кооперациясининг имкониятларидан яхшироқ фойдаланиш зарур.

Шу тариқа қишлоқ хўжалиги олдида катта вазифалар турибди. Қишлоқ меҳнаткашлари 1977 йилни ва умуман беш йилликни юксак муваффақиятлар билан нишонлаш учун ҳамма чораларни кўрадилар, деб ишонч билдиришга ижозат бергайсиз. **(Давомли қарсаклар).**

Эсингизда бўлса керак, **халқ истеъмол қиладиган саноат моллари** ишлаб чиқаришнинг аҳволини кескин яхшилаш зарурлиги тўғрисида съездда талабчанлик билан қаттиқ гаплар айтилди. Ўша гапларни такрорлаб ўтирмай, аввало «Б» группаси учун план лойиҳасига ёзиб қўйилган топшириқларни биз минимал топшириқлар деб билаётганлигимизни уқдириб ўтмоқчиман.

Буни эслатиб ўтиш ўринлидир, чунки аввалги беш йилликда 19 саноат министрлигидан атиги 5 таси «Б» группа маҳсулоти юзасидан белгиланган топшириқни бажарди. Бу ҳол такрорланмаслиги лозим. Халқ истеъмол қиладиган молларни ишлаб чиқариш планларининг бажарилиши учун министрларга нисбатан талабчанлик оширилиши зарур.

Планда белгиланган ва қўшимча берилган топшириқларни ошириб бажариш — истеъмол маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган тармоқларнинг шон-шараф ишидир. Шу тармоқларнинг ходимлари партия томонидан қўйилган вазифани муваффақиятли ҳал этишларига ҳаммамиз ишонамиз, ўртоқлар. **(Қарсаклар).**

«Б» группаси тармоқларида маҳсулот сифатини ошириш заминидаги резервлар, айниқса, кўп. Бу гап пойафзал, трикотаж ва тикувчилик саноати маҳсулотларигагина эмас, шу билан бирга узоқ муддат фойдаланиладиган кўпгина молларга ҳам тааллуқлидир.

Бундан ташқари сифат деганда у ёки бу маҳсулотнинг пишиқ-пухталигинигина эмас, унинг модага мос келадиган безаги, фасонини ҳам тушунмоқ керак. Бунинг маъноси шуки, халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришни планлаштириш жиддий равишда яхшиланишга муҳтож. Бу соҳадаги план жуда эпчил бўлиши, истеъмолчиларнинг дид ва талаблари ўзгаришига дарҳол мувофиқлашиб бориши керак.

Халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришдаги сифатни рағбатлантириш тўғрисидаги масалани ҳал этиш — яна бир етилган тадбирдир. Ташкилий масалалар ҳам жиддий бўлиб қолди. Енгил саноат министрлиги билан бирга халқ хўжалигининг кўпгина тармоқлари ҳам шундай моллар ишлаб чиқариш билан шуғулланмоқда. Уларнинг фаолияти эса лозим даражада мувофиқлаштириб турилаётгани йўқ.

Ҳозирги вақтда СССР Министрлар Совети халқ истеъмол қиладиган моллар ишлаб чиқаришни янада ривожлантириш тўғрисидаги таклифларни тайёрламоқда. Ўйлайманки, ўртоқларимиз ўз олдиларида турган вазифаларга етарли равишда кенг назар билан қараб, ўз ишларини жузъий, қисман яхшилашга эмас, балки халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатишнинг бутун соҳасида кескин силжишга эришишга қаратадилар.

Бу масала ҳам социал, ҳам иқтисодий жиҳатдан бениҳоя муҳим, чинакам программ масаладир. Шу беш йилликда бу масала алоҳида актуаллик касб этади. Биз одамларни юксак унум билан ишлашга, план топшириқларини ошириб бажаришга, муқобил планлар қабул қилишга, бир қанча тармоқларда эса қўшимча топшириқлар олишга сафарбар қиляпмиз. Бу эса аҳолининг эҳтиёжларини яхшироқ қондириш, унинг ўсиб бораётган даромадларига яраша юқори сифатли истеъмол буюмларини етарли миқдорда ишлаб чиқариш ва маиший хизматни ривожлантириш масъулиятини юклаши табиий.

Пленум қатнашчиларининг эътиборини яна бир муҳим масалага — **меҳнат ресурслари** тўғрисидаги масалага қаратмоқчиман.

Мамлакатимизда ишчи кучига бўлган эҳтиёж ишлаб чиқариш соҳасида ҳам, ноишлаб чиқариш соҳасида ҳам кучайиб бораверади. Ҳолбуки, урушнинг олис оқибатлари билан боғлиқ бўлган демографик омилларнинг таъсири 80-йилларга бориб меҳнатга лаёқатли аҳоли кўпайишининг кескин қисқаришига олиб боради.

Таркиб топган вазият меҳнат ресурсларини тежаб-тергаш, ундан янада рационалроқ фойдаланиш вазифасини ўртага кўндаланг қилиб қўйди. Аввало асосий ишлаб чиқариш соҳаларидагина эмас, шу билан бирга ёрдамчи юк ортиш — тушириш ва ремонт ишларида ҳам қўл меҳнатини механизациялаш ҳисобига меҳнат унумдорлигини жадал ўстириш — бу вазифани ҳал этишнинг бош йўлидир.

Бу вазифани ҳал этишга олимлар ва конструкторларнинг куч-ғайратини жалб этиш, ихтирочилар ва рационализаторларнинг асосий эътиборини қаратиш, бу вазифани машинасозлик тармоқларининг асосий иш марказига қўйиш керак.

Капитал қурилиш лойиҳаларини тузиш вақтида меҳнат ресурслари омилига, улардан тежаб-тергаб фойдаланишга кўпроқ эътибор бериш лозим. Айниқса олис районларга кадрларни жалб қилиш ва уларнинг ўрнашиб қолиши учун одамларнинг уй-жой билан таъминланиши, меҳнат ва турмуш шароитлари тўғрисида кўпроқ ғамхўрлик қилиш зарур.

Шу билан бирга, ўртоқлар, меҳнат интизомининг аҳволига жуда синчиклаб қараш керак бўлади. Ҳали бизда ишга келмай қолиш, кечикиб келиш, бекор туриш ҳоллари кўп, ҳаддан ташқари кўп. Бу — катта иллат бўлиб, унинг оқибатида миллион-миллион одам-кунлари зое ўтмоқда. Бинобарин, шу иллатни тугатиш учун курашга барча партия ташкилотлари, бутун жамоатчиликни сафарбар қилиш лозим.

Хуллас, ўртоқлар, бу соҳадаги масалалар—ўткир, қийин масалалар кўп. Бу масалаларни ҳал этиш учун марказда ҳам, жойларда ҳам доимий, мунтазам иш олиб бориш керак.

Ташқи иқтисодий алоқалар тўғрисида икки оғиз гапирмоқчиман. Кейинги йилларда Марказий Комитет ташқи иқтисодий алоқаларни ривожлантиришга берган эътибор ўзининг ҳам сиёсий, ҳам иқтисодий самараларини кўрсатди.

Биз шу беш йилликда ҳам бу йўлни давом эттираверамиз. Социалистик мамлакатлар билан савдо-сотиқ 41 процент, саноат жиҳатидан ривожланган капиталистик давлатлар билан савдо-сотиқ эса 31 процентдан зиёд кўпайиши мўлжалланмоқда. Планда компенсация асосида кўпгина саноат объектларини барпо этиш ҳам белгиланган.

Аммо биз ташқи иқтисодий алоқаларни нақадар кенг ривожлантирсак, шу алоқаларнинг самарадорлиги масаласи шу қадар муҳимроқ бўлиб бораверади.

Яқинда КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Совети ташқи иқтисодий фаолиятни бошқаришни такомиллаштириш тўғрисида қарор қабул қилдилар. Бу қарорда мавжуд камчиликларни бартараф этишга доир тадбирлар системаси белгиланди, марказий хўжалик органларига муҳим топшириқлар берилди. Марказий Комитет бу масалани доимо контрол қилиб туради.

Ўртоқлар, мен беш йилликни бажариш йўлидаги курашнинг ҳал қилувчи ҳамма участкаларида ўз олдимизда турган вазифалар тўғрисида гапира олмас эдим ва бундай мақсадни ўз олдимга қўйганим ҳам йўқ. Чунончи, транспорт проблемаси (бу соҳада анча жиддий қийинчиликлар вужудга келган), моддий-техника таъминоти системасини яхшилаш, халқ хўжалигини планлаштириш ва бошқаришни такомиллаштириш юзасидан съезд белгилаган вазифаларни амалга ошириш сингари проблемалар тўғрисида гапирмадим. Бу ҳақда ҳали жиддий равишда гаплашиб оламиз. Бироқ, истардимки, партия ва хўжалик органлари ишнинг шу муҳим соҳаларида мавжуд бўлган қийинчиликлар ва камчиликларни жуда қисқа муддатда бартараф этиши лозим бўлган тадбирларни тайёрлашга ҳозирнинг ўзидаёқ актив киришсинлар. Вақт ғанимат.

(Давоми учинчи бетда).

ЎРТОҚ Л. И. БРЕЖНЕВ НУТҚИ

(Боши иккинчи бетда).

Келгуси, 1977 йилдаги ишимизга тааллуқли бир неча мулоҳазалар бор.

Боя айтганимдек, биз планда белгиланганидан кўра тезроқ олға силжишимиз мумкинлигини бу йилги якунлар кўрсатиб турибди. Умуман беш йилликни бажариш учун дуруст замин, яхши гарантия яратиб қўйиш учун 1977 йилда биз янада юқори маррага кўтарилишимиз, план режаларидан ўзиб кетиш учун ҳамма ишни қилишимиз керак. Ўз—ўзидан равшанки, бу ишни самарадорлик ва сифатга зарар етказмасдан, балки, аввало, самарадорлик ва сифатни ошириш асосида қилиш лозим.

Шу муносабат билан муқобил планлар жуда катта аҳамият касб этади. Бу планларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишда меҳнат коллективларининг беш йиллик топшириқларини муддатидан илгари бажаришга, XXV съезд белгилаб берган туб иқтисодий проблемаларни ҳал этишга конкрет ҳисса қўшиш йўлидаги интилиши намоён бўлади.

Бу соҳада хўжалик органлари ҳам, партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотлари ҳам қиладиган иш жуда кўп. Меҳнат ғайратини юксалтиришнинг, хўжалик топшириқларини муваффақиятли бажаришнинг қудратли, синалган воситаси — социалистик мусобақа ойлик ва квартал топшириқларини ошириб бажаришга, моддий ва молиявий ресурсларни, хом ашё, ёқилғи ва энергияни тежаш режимини кучайтиришга қаратилиши лозим.

XXV съезд қарорларини бажариш соҳасидаги ишимизнинг иккинчи йили — 1977 йилнинг яна бир фазилати шуки, мамлакат катта байрам — Улуғ Октябрь социалистик революцияси кунининг олтмиш йиллигини нишонлайди. (Қарсаклар). Бутун ленинчи партиямиз, бутун халқимиз шу шонли кунларни меҳнатда янги зафарлар билан, коммунизм учун кураш улуғ фронтининг ҳамма соҳаларида янги меҳнат жасоратлари билан кутиб оладилар, деб ҳаммамизнинг комил ишончимизни изҳор этишга ижозат бергайсизлар. (Давомли қарсаклар).

Энди, ўртоқлар, партия халқаро фаолиятининг баъзи бир масалаларига тўхталиб ўтмоқчиман.

Партиянинг халқаро фаолияти КПСС XXV съезди қарорларини амалга ошириш белгиси остида ўтмоқда. Биз тинчлик ва халқаро ҳамкорлик учун, халқларнинг озодлиги ва мустақиллиги учун бундан буёнги курашнинг съезд қабул қилган Программасини ҳеч имилламай дарҳол амалга оширишга киришдик.

Марказий Комитет Сиёсий бюроси **социалистик мамлакатлар** билан қардошлик алоқаларини ривожлантиришга, ҳамиша бўлганидек, жуда муҳим аҳамият бериб келмоқда. Ўтган ойлар мобайнида жаҳон социализми позицияларини янада мустаҳкамлаш ишида катта муваффақиятларга эришилганлигини мамнуният билан айта оламиз.

Социалистик давлатларнинг буюк ҳамдўстлиги мустаҳкамланиб, муваффақиятли ривожланиб бормоқда. КПСС XXV съездидан кейин бўлиб ўтган бир қанча қардош партияларнинг (Болгария, Чехословакия, ГДР, Монголия) съездлари, бундан бирмунча илгари бўлиб ўтган Венгрия, Польша, Куба коммунистларининг съездлари каби аҳил оиламизнинг бузилмас ғоявий бирлигини ва сиёсий жипслигини яна бир карра тасдиқлади. Ўртоқ Цеденбал бошчилигидаги Монголия партия-ҳукумат делегацияси яқинда мамлакатимизга келиб кетди. Биз яхши музокаралар ўтказдик, бир қанча муҳим битимлар имзоладик. Ноябрь ойида ўртоқ Герек бошчилигидаги Польша делегациясининг Совет Иттифоқига келишини кутяпмиз. Ўртоқ Чаушескунинг Совет Иттифоқига қилган визити ва бизнинг у билан ўтказган ўртоқларча музокараларимиз Руминия билан, унинг Коммунистик партияси билан дўстлигимизни ривожлантиришга ёрдам берди.

Социализм мамлакатларининг иқтисодий ҳамкорлиги тинимсиз олға силжимоқда. Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашининг шу йил ёзида бўлиб ўтган XXX сессиясида муҳим қарорлар, жумладан хом ашё, энергетика, озиқ-овқат саноати ва бошқа соҳаларни ўз ичига олган узоқ муддатли конкрет программаларни ишлаб чиқиш тўғрисида қарорлар қабул қилинди. Хуллас социалистик иқтисодий интеграция куч-қувватга тўлиб бормоқда.

Бу сафарги сессия ишида Югославия вакилларидан ташқари, Вьетнам, КХДР, Лаос ва Ангола вакиллари ҳам қатнашдилар. Бу ҳол Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашининг обрў-эътибори ўсиб, унинг алоқалари кенгайиб бораётганлигини кўрсатади.

Марказий Комитетнинг Сиёсий бюроси **социализм мамлакатлари қардош партияларининг раҳбарлари билан доимий равишда мустаҳкам алоқа** боғлаб турибди. Бу соҳада менинг ҳам анчагина иш қилишимга тўғри келди. Коммунистик партияларнинг июнь ойи охирларида Берлинда ўтказилган конференцияси вақтида бўлган фойдали учрашувлардан, шу жумладан ўртоқ Тито билан бўлган учрашувдан ташқари, ўзларингизга маълумки, Қримда Герек, Гусак, Живков, Чаушеску, Цеденбал, Хонеккер, Кадар ўртоқлар билан учрашдим ва суҳбатлашдим. Бу учрашувлар ҳамкорлигимизнинг ва биргаликда қилаётган ҳаракатларимизнинг кўпгина энг муҳим масалалари хусусида батафсил, чинакам ўртоқларча, ошкора гаплашиб олиш бўлди.

Умуман бу йилги Қрим учрашувлари қардошларча ҳамкорлигимизни ривожлантиришдаги, муштарак позицияларимизни янада пухта ишлаб чиқишдаги яна бир босқич бўлди. КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси шу учрашувлар вақтида қилинган ишни маъқуллади. (Қарсаклар). Бир қанча партиялар ҳам махсус қарорлар қабул қилиб, шу учрашувларнинг аҳамиятини юқори баҳоладилар.

Хуллас, ўртоқлар, социалистик давлатларимизнинг ажойиб ҳамдўстлиги бадавлат, жўшқин ҳаёт кечирмоқда. Бу — буюк аҳамиятга молик омилдир, бинобарин, ленинчи партиямиз бундан буён ҳам шундай бўлавериши учун бутун кучни сарфлайди! (Давомли қарсаклар).

Вьетнамни қайта бирлаштириш иши тугалланганлиги, у социалистик республика деб эълон қилинганлиги жуда катта аҳамиятга эгадир (Давомли қарсаклар). Вьетнам Социалистик Республикасида ҳозир 50 миллиондан ортиқ аҳоли яшаб турибди. Аҳолисининг кўплиги жиҳатидан Вьетнам дунёдаги учинчи социалистик давлатдир.

Империалистик агрессияга қарши, озодлик ва мустақиллик учун қаҳрамонона кураш соҳасида катта тажриба орттирган, юксак революцион обрў-эътибор қозонган Вьетнам эндиликда Жануби-Шарқий Осиёда, умуман бутун Осиёда ҳам тинчлик ва тараққиётнинг муҳим омили бўлиб қолди. Биз вьетнамлик дўстларимизнинг тарихий ғалабасини қизғин табриклаймиз ва уларга янгидан-янги катта муваффақиятлар тилаймиз! (Қарсаклар).

Лаосдаги ватанпарвар кучларнинг ғалабаси, бу мамлакатга марксчи-ленинчи халқ революцион партияси раҳбарлик қила бошлаганлиги ҳам муҳим воқеа бўлди. Шу мамлакатнинг меҳнаткашлари ҳокимиятни ўз қўлларига олиб, янги ҳаёт қуришга киришдилар. Лаос партия-ҳукумат делегациясининг шу йил кўкламида СССРга қилган визити ва қардош Лаос партиясининг бош секретари ўртоқ Кейсон Фомвиханнинг мен ва ўртоқ Суслов билан яқинда қилган яхши ўртоқларча суҳбати Совет-Лаос дўстлигининг истиқболлари яхши эканлигини кўрсатди. Социалистик давлатлар оиласига Лаос сиймосида яна бир янги аъзо қўшилди, деб айтиш учун бизда ҳамма асослар бор, деб ўйлайман, ўртоқлар. (Қарсаклар).

Демократик Кампучия олдида ҳам мустақил ривожланиш йўли очилди. (Қарсаклар).

Хитой билан муносабатларимиз тўғрисидаги масала аввалгидек, алоҳида масала бўлиб турибди. У ерда мураккаб ички сиёсий жараёнлар содир бўлмоқда. Кейинги кунларда бу кураш ошкора, кескин тус олди. Бу кураш қандай натижа билан тугаши ва ХХРнинг келажакдаги сиёсий йўли қандай бўлишини ҳозир айтиш қийин. Аммо, ҳозироқ шу нарса равшанки, Пекиннинг ўн беш йилдан бери ўтказиб келаётган ташқи сиёсат йўли бутун дунёда мутлақо обрўсизланди.

Совет Иттифоқига келганда, Хитой билан муносабатларни яхшилашга интилиш — бизнинг изчил йўлимиздир. КПСС XXV съездида таъкидлаб ўтилганидек, «бошқа давлатларга нисбатан бўлганидек, Хитойга нисбатан ҳам биз тенг ҳуқуқлилик, суверенитет ва территориал бутунликни ҳурмат қилиш, бир-бирининг ички ишларига аралашмаслик, куч ишлатмаслик принципларига қатъият билан амал қилиб келаяпмиз. Хуллас, биз Хитой билан муносабатларни тинч-тотув яшаш принциплари асосида нормаллаштиришга тайёрмиз». Бундан ташқари, бизнинг съездимизда биз СССР билан Хитой ўртасида социалистик интернационализм принципларига мос келадиган яхши муносабатларни қайта тиклаш тарафдори эканлигимиз равшан уқтириб ўтилди. Бизнинг фикримизча, СССР билан ХХР ўртасидаги муносабатларда яхши қўшничилик руҳида ҳал этиб бўлмайдиган масалалар йўқлигини таъкидлаб ўтмоқчиман. Биз бундан буён ҳам шу йўлда ҳаракат қилаверамиз. Ҳамма гап иккинчи томоннинг қандай позицияда туришига боғлиқ бўлади.

Албания билан муносабатларга келганда, биз бу муносабатларни қайта тиклашга тайёр эканлигимиз маълум. Бизни бу мамлакат билан бирон-бир объектив омиллар ажратиб турибди, деб ҳисобламаймиз.

Мустамлака қарамлигидан халос бўлган мамлакатларда катта сиёсий аҳамиятга молик кўпгина воқеалар бўлиб ўтди. Аввало Ангола ватанпарварларининг ажнабий империалистик интервенциячилар ва ички реакция кучлари устидан қозонган ғалабаси тўғрисида гапириш керак.

Ангола халқининг қаҳрамонона курашига Африкадаги бир қанча тараққийпарвар мамлакатлар ҳам, шунингдек социалистик давлатлар, жумладан Совет Иттифоқи ҳамда маълумки, Куба ҳам хайрихоҳлик ва мададкорлик билан қарадилар. Биз Ангола ватанпарварларининг одилона курашига беғараз мадад бердик, унинг қонуний ҳукумати илтимосини бажо келтирдик — биз бу билан фахрланамиз! (Қарсаклар).

Анголанинг ғалабаси Африка қитъасидаги тараққийпарвар кучлар учун илҳомбахш омил бўлди. Халқларнинг Жанубий Африка ва Родезиядаги ирқчилик ва реакция қўрғонларига, жаҳон империализми гумашталарига қарши кураши кучайди. Африкадаги антиимпериалистик кучлар ўзларини дадил ҳис эта бошладилар. Ўтган ойлар мобайнида Африкадаги мустақил мамлакатларнинг бир қанча обрўли делегацияларини, шу қитъа халқларининг озодлиги ва тараққиёти йўлидаги курашчиларни Москвада кутиб олган пайтимизда буни биз ҳам ҳис эта олдик.

Ангола Халқ Республикасининг президенти ўртоқ Нетонинг яқинда Совет Иттифоқига қилган визити мамлакатларимиз ўртасидаги дўстликни янада ривожлантириш ва чуқурлаштириш учун мустаҳкам асослар яратди. СССР билан Ангола ўртасида дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида шартнома тузилганлиги — социализм дунёси билан озодликка эришган ёш давлатларнинг буюк дўстлигини мустаҳкамлаш йўлидаги янги қадамдир — шахдам, дадил қадамдир! (Қарсаклар).

Африкадаги ёш Мозамбик Республикаси билан ҳам алоқаларимиз самарали ривожланмоқда. Республика президенти, ФРЕЛИМО раиси ўртоқ Машелнинг шу йил ёзида СССРга қилган визити бу алоқаларнинг янги далили бўлди.

Дўст Ҳиндистон ҳукуматининг бошлиғи Индира Ганди хонимнинг шу йил СССРга қилган навбатдаги визити ҳам катта аҳамиятга эга эканлигини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман. У билан ўтказилган музокаралар шуни яна бир карра тасдиқладики, бизнинг Осиёдаги бу буюк ва тинчликсевар давлат билан дўстлигимиз мустаҳкамланиб, чуқурлашиб бормоқда, ҳамкорлигимиз иккала мамлакат халқлари учун ва ялпи тинчлик учун катта фойда келтириб, кенгаяверади.

Осиё, Африка ва Латин Америкасидаги ривожланаётган мамлакатларнинг **халқаро иқтисодий муносабатларни** тенг ҳуқуқлилик негизларида қайта қуриш тўғрисидаги, капиталистик давлатларнинг «учинчи дунё»даги бирмунча заифроқ мамлакатларни эксплуатация қилишининг ҳамма шаклларини тугатиш ҳақидаги одилона талабларини қўллаб-қувватлаш юзасидан биз актив чоралар кўряпмиз. Бошқа кўпгина соҳаларда бўлгани каби бу соҳада ҳам социалистик мамлакатлар билан ривожланаётган мамлакатларнинг манфаатлари бир-бирига мос келмоқда.

Умуман планетамизда бўлгани каби «учинчи дунё»да ҳам тараққиёт кучлари билан реакция кучлари ўртасидаги шиддатли кураш давом этмоқда. **Блокларга қўшилмаган мамлакатлар давлат ва ҳукумат бошлиқларининг** август ойида Коломбода бўлиб ўтган **бешинчи конференцияси** ҳам ана шундан далолат беради. Қўшилмаслик ҳаракати халқаро ҳаётнинг сезиларли омили, империализмга, мустамлакачилик ва агрессияга қарши халқлар олиб бораётган жаҳоншумул кураш фронтининг муҳим бўғини бўлиб қолди. Коломбода узоқ давом этган ва кейинчалик маълум бўлишича, баъзан қийин шароитларда ўтган муҳокамалар натижасида сиёсий ва иқтисодий проблемалар юзасидан қабул қилинган ҳужжатлар умуман қўшилмаслик ҳаракати ўзининг прогрессив характерини сақлаб қолаётганлигини тасдиқлади.

Ўртоқлар! XXV съезд тинчликсевар давлатларнинг бутун куч-ғайратини ҳамон ўчмай турган уруш ўчоқларини тугатишга ва аввало **Яқин Шарқдаги** аҳволни одилона, мустаҳкам бартараф этишга эришишга қаратиш вазифасини ўртага қўйди. Кейинги вақтларда бу вазифа, айтиш мумкинки, бениҳоя актуаллик касб этди. Гап шундаки, **Ливандаги воқеалар** сабабли бу райондаги вазият яна кескинлашди.

Воқеаларнинг заминига назар ташласак, жаҳон империализмининг, яъни АҚШ ва НАТОдаги бошқа давлатларнинг Яқин Шарқдаги антиимпериалистик революция кучларига зарба уришга, бу ердаги ўз позицияларини сақлаб қолиш ва мустаҳкамлашга яна уринаётганлигини кўрамиз. Империализм энди арабларнинг арабларга қарши ўзаро жанжалларини чиқариш йўлидан бормоқда. Араб мамлакатлари ичкарисидаги синфий табақаланиш кучайиб бораётганлиги, улар ўртасидаги социал-сиёсий тафовутлар ортаётганлиги бунинг учун имкон бермоқда.

Ғарб давлатлари қуроллантириб, рағбатлантириб турган Ливандаги ички реакция кучлари Исроил билан Саудия Арабистонидан мадад олиб, маҳаллий миллий ватанпарвар кучларга қарши ҳужумга ўтдилар. Аммо уларнинг зарбаси биринчи галда Фаластин қаршилик ҳаракати отрядларига қарши, яъни араблар дунёсидаги антиимпериалистик отрядлардан бирига қарши қаратилган. Афсуски, Сурия ҳам уруш ҳаракатлари гирдобига тушиб қолди.

Совет Иттифоқи аввал бошданоқ Ливандаги биродаркушлик уруши тўхтатилишини, шу мамлакатнинг тараққийпарвар кучлари билан фаластинлик ватанпарварлар тор-мор этилишдан сақлаб қолинишини, Ливаннинг давлат яхлитлиги сақланиши ва бу мамлакатни парчалашнинг реакцион плани барбод этилиши кераклигини айтди.

Айни вақтда, бизнинг фикримизча, Фаластин ва Ливан ватанпарварлари билан қўшни Сурия ўртасидаги муносабатлар ўзаро холис ният руҳида бартараф этилиши ғоят муҳимдир. Араблар шарқидаги антиимпериалистик кучлар бирлигини қайта тиклаш учун шундай қилиниши зарур.

Маълумки, яқинда Саудия Арабистони, Миср, Сурия, Қувайт, Ливан давлатлари бошлиқларининг ва Фаластин озодлик ташкилоти ижроия комитети раиси Арафатнинг кенгаши ўтказилди. Ўт очишни тўхтатиш, араб мамлакатларининг хавфсизлик кучларини вужудга келтириш ва Ливандаги вазиятни нормаллаштириш тўғрисида бир битимга келинди. Бу битимга, лоақал, ўт очишни тўхтатиш борасида умуман риоя этилаётганлиги кўриниб турибди. Кўрайликчи, бундан буёнги воқеалар қай йўлдан борар экан.

Ўз-ўзидан равшанки, биз Ливандаги урушни тўхтатиш тўғрисида аҳдлашиб олинганлигининг ўзига ижобий назар билан қараймиз. У ердаги вазиятни нормаллаштириш жараёни Ливан ватанпарвар кучлари билан Фаластин қаршилик ҳаракатига зарар етказмаган ҳолда, соғлом негизда давом этади, деб умид қилишни истаймиз.

Чамаси, бу райондаги аҳволни тўла-тўкис нормаллаштириш учун ҳали анчагина вақт керак бўлади. СССРга келганда, биз Ливандаги можарони тинч бартараф этишнинг муваффақиятли бўлиб чиқиши учун бундан буён ҳам ҳамма ишларни қила берамиз. (Қарсаклар).

Ўртоқлар! Ливандаги воқеаларнинг ҳақиқий негизи — умуман Яқин Шарқдаги аҳволнинг бартараф этилмаганлиги эканлигини равшан кўриб турибмиз. Яқинда Совет Иттифоқи Яқин Шарққа бағишланган Женева конференциясини ҳамма манфаатдор томонлар, шу жумладан, Фаластин қаршилик ҳаракати иштирокида қайтадан бошлашга қаратилган янги ташаббус билан майдонга чиқди. Биз бу конференциянинг конкрет кун тартибини таклиф қилдик. Бу кун тартибига киритилган ҳамма проблемаларнинг ҳал этилиши Яқин Шарқда ҳақиқатан ҳам мустаҳкам тинчлик ўрнатишга олиб борган бўлур эди.

Шундай қилиб, биз Яқин Шарқдаги можарога нисбатан оғишмай ўз йўлимизни ўтказамиз. Бизнинг сиёсатимиз — принципиал, синфий, марксча-ленинча сиёсатдир, мамлакатимиз фақат ана шундай сиёсатни ўтказиши мумкин. (Қарсаклар).

Ўртоқлар! Партиямизнинг халқаро сиёсати — аввало мустаҳкам тинчлик учун кураш сиёсатидир. Умумевропа кенгаши ўтказилиши, Хельсинкида давлатларнинг тинч-тотув яшаши ва ҳамкорлик қилиши тўғрисида тантанали равишда қабул қилинган ҳужжатлар туфайли вужудга келган қулай имкониятлардан Европадагина эмас, бошқа қитъаларда ҳам тўла-тўкис фойдаланишни энг муҳим вазифалардан бири деб ҳисоблаймиз. **Биз капиталистик давлатлар билан тенг ва ўзаро манфаатли муносабатларни ривожлантириш соҳасидаги ишни** партия XXV съезди тасдиқлаган программага тўла мувофиқ равишда давом эттираверамиз.

Ҳар бир босқичда бу ишнинг ўзига хос хусусиятлари бор. Бундан беш ёки ўн йил муқаддам Франция, ГФР, Америка Қўшма Штатлари, Канада, Италия, Англия ва бошқа капиталистик мамлакатлар билан тинч-тотув яшашнинг нормал муносабатлари негизини яратиш, бу муносабатларни «совуқ уруш»нинг асосий сарқитларидан халос қилиш вазифаси ўртада турар эди. Бу иш асосан қилиб бўлингач, биз олға бордик, сиёсат, экономика, фан, техника, маданият соҳаларида тобора кенг ҳамкорликни авж олдириб юбордик.

Кейинги ойларда бу соҳада бир талай фойдали ишлар қилинди. Масалан, Канада билан иқтисодий, саноат ва фан-техника ҳамкорлигига кўмаклашиш тўғрисида ўн йиллик шартнома, Кипр ва Португалия билан шу масалаларга доир шартномалар, маданий ҳамкорлик тўғрисида Совет-Португалия шартномаси, Франция билан ядро қуролини тасодифан ёки рухсатсиз қўлланишнинг олдини олиш тўғрисидаги, энергетика, граждан авиацияси ва самолётсозлик соҳасида ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги, Финляндия билан соғлиқни сақлаш ва социал таъминот соҳасида ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги шартномалар каби Хельсинкида қабул қилинган Якунловчи актнинг руҳи ва ҳарфига батамом мос келадиган шартномалар имзоланди. Кўриб турибсизларки, ишлар давом этмоқда. СССРнинг тинчлик ва тинч ҳамкорлик қилиш йўлидан бораётганлигини бутун дунё кўриб турибди. Бинобарин, бизнинг келгусида ҳам шу йўлдан бораверишимизни бутун дунё билиб қўйиши керак. (Қарсаклар).

Аммо, шуни ҳам айтиш керакки, бир қанча давлатлар билан муносабатларимизнинг ривожи кейинги вақтда сусайиб қолдики, бунинг учун биз айбдор эмасмиз. Бунга кўп жиҳатдан айрим мамлакатлардаги мураккаб ички сиёсий вазият, жумладан, АҚШ ва ГФРдаги сайловолди кампаниялари сабаб бўлди.

Шуни эслатиб ўтиш кифоя қиладики, Совет—Америка муносабатлари учун муҳим бўлган стратегик ҳужум қуролларини чеклаш тўғрисидаги янги узоқ муддатли битимни тайёрлаш иши аслида тўхтаб қолди, ҳолбуки 1974 йил охирларидаёқ бу ҳужжатнинг асосий мазмуни олий даражада келишиб олинган эди.

Бизнинг қолган масалалар хусусидаги сўнгги таклифларимизни шу йил март ойидаёқ олган Америка томони шу пайтгача ҳам жавоб қайтармади. Айни вақтда бизга буннинг сабаби — сайловолди вазиятининг мураккаблигида эканлигини шама қилмоқдалар. Икки буюк халқнинг тинчлиги ва хавфсизлигини мустаҳкамлашга, умуман бутун дунёдаги вазиятни кўп йилларгача соғломлаштиришга алоқадор бўлган ишга шундай назар билан қаралаётганлиги хусусида таассуф билдирамиз, холос.

Бироқ, умуман олганда, бизнинг АҚШ билан муносабатларимиз ривожи ҳозирча ижобий йўлдан бормоқда. Яқинда тинч мақсадлардаги ер остида ядро портлашлари тўғрисида шартнома имзоланди. Фан ва техниканинг кўпгина соҳаларида ўзаро манфаатли ҳамкорлик давом этмоқда. Маданий алоқалар анча кенг кўлам касб этди. АҚШдаги камситувчи савдо қонунлари қўйган тўсиқларга қарамай, иқтисодий алоқалар ҳам оз-оздан кенгаймоқда. Ўз-ўзидан равшанки, шу тўсиқлар бўлмаганида иқтисодий алоқаларимиз мутлақо бошқача кўлам касб этган бўлар эди.

Сайлов кампанияси давомида ўзаро рақобат қилаётган номзодлар — президент Форд ва жаноб Картер ташқи сиёсат масалалари хусусида, Совет Иттифоқи билан муносабатлар тўғрисида бир неча бор баёнот бердилар.

Аммо, бу гапларнинг кўп қисми анча умумий ва баъзан зиддиятли характерда бўляпти. Умуман ҳар иккала номзод халқаро вазиятни янада нормаллаштириш ва СССР билан яхши муносабатларни ривожлантириш фойдасига гапираётгандек бўлса ҳам, лекин улардан бошқа тусдаги гапларни: қуролланиш пойгасини янада кучайтириш, «зўравонлик позицияси» сиёсатини ўтказиб, Совет Иттифоқига нисбатан «қаттиқ йўл» тутиш ва шу каби даъватларни эшитишга тўғри келмоқда.

Шундай бўлса ҳам сайловдан кейин Вашингтондаги ҳокимият кимнинг қўлига ўтмасин, афтидан, Қўшма Штатлар дунёдаги кучларнинг реал нисбати билан ҳисоблашишга мажбур бўлади, дунёдаги кучларнинг реал нисбати эса Америка ҳукмрон доираларини вазиятни сергаклик билан баҳолаб, кейинги йилларда социализм дунёси билан бир битимга келиш йўлини қидиришга киришишга ундаган эди. Ҳар ҳолда шу нарса мутлақо равшан бўлиши керакки, бизнинг Қўшма Штатлар билан муносабатларни кенг миқёсда ривожлантириш, янги жаҳон уруши хавфини камайтириш йўлимиз ўзгармай қолаверади. (Қарсаклар).

Энди **Германия Федератив Республикаси** билан муносабатларга тўхталиб ўтмоқчиман. Яқинда у ерда бундестагга навбатдаги сайлов ўтказилди. Сайловолди кампанияси давомида ҳукуматнинг «шарқий сиёсати»га бир оз ниқобланган реваншчилик позицияларида туриб, советларга қарши руҳдаги гаплар билан ҳуруж қилувчи кучлар сезиларли равишда жонланиб қолди. Шундай бир вазиятда биз Совет Иттифоқининг позицияси қандай эканлиги равшан бўлсин учун, ГФРга нисбатан ўз сиёсатимиз тўғрисида баёнот беришни зарур деб топдик.

СССР билан ГФР ўртасидаги яхши муносабатларни ривожлантиришга иккала томоннинг тайёр эканлигини таъкидлаш учун биз канцлер Шмидт билан менинг Федератив Республикага навбатдаги визитимни ўтказиш тўғрисида принцип жиҳатидан келишиб олдик, бу ҳақда қисқа хабар эълон қилинди.

Гарчи ҳукумат коалициясининг позициялари бирмунча қисилиб қолган бўлса ҳам, шунга қарамай, унинг сайловдаги ғалабаси бизнинг тушунишимизча, ГФР аҳолисининг кўпчилиги тинчлик ва кескинликни юмшатиш тарафдори, социалистик давлатлар билан муносабатларни янада яхшилаш тарафдори эканлигини тасдиқлади. Чамаси, бу СССР билан ГФР ўртасидаги ўзаро манфаатли муносабатларни нормал ривожлантириш учун шароит яратади. Бизнинг позициямиз равшан: биз шундай бўлишнинг тарафдоримиз.

Франция билан, таъбир жоиз бўлса, кўп қиррали муносабатларимиз, шу жумладан, ташқи сиёсат масалаларида ҳам аввалгидек муваффақиятли ривожланмоқда. Аммо, ҳамма халқаро ишларда ҳам шу мамлакат раҳбарлари билан бизнинг позициямиз бир хил, деб бўлмайди, албатта.

Икки ўртада қарор топган ўзаро визитлар практикасига мувофиқ, президент Жискар д'Эстеннинг таклифига биноан, яқин келажакда яна Францияга боришимга тўғри келиши эҳтимолдан холи эмас. Фикримча, бу визит иккала томонни қизиқтираётган масалаларни муҳокама қилиш билан бирга икки буюк халқнинг анъанавий дўстона ҳамкорлиги соҳасида янги ташаббуслар бошлаш учун омил яратиш имконини ҳам беради.

Қўшнимиз ва Осиёдаги энг катта давлатларнинг бири бўлган **Япония билан** муносабатларга жиддий эътибор бериб келдик ва беряпмиз. Биз Япония билан ўзаро ҳурмат ва ўзаро манфаатдорлик асосидаги кенг ва мустаҳкам муносабатларни, яхши қўшничилик руҳи билан суғорилган муносабатларни ривожлантириш мумкин ва мақбул деб ҳамиша ҳисоблаб келганмиз. Буни биз неча марталаб, шу жумладан, партия XXV съездида ҳам айтиб ўтганимиз ўзларингизга маълум.

Мен шу йил августда Япония иқтисодий ташкилотлари федерациясининг раиси Доко жаноблари бошчилигидаги Япония савдо-саноат доираларининг мўътабар делегацияси билан Қримда суҳбатлашган вақтимда иккала мамлакатимизнинг узоқ муддатли — ўн-ўн беш йилга мўлжалланган иқтисодий ҳамкорлигининг конкрет истиқболлари тўғрисидаги баъзи мулоҳазаларимни яна бир марта айтиб ўтган эдим.

Япон суҳбатдошларнинг фикрлари ва Япониянинг ўзида бу суҳбат тўғрисида кейинчалик айтилган гаплар ижобий руҳда бўлди. Бу эса иккала мамлакатимиз ўртасидаги кенг ва мустаҳкам ўзаро манфаатли муносабатларни ривожлантириш учун салмоқли негиз борлигини яна бир карра тасдиқлади (аслида шу пайтгача давом этиб келган практика ҳам буни тасдиқлайди).

Аммо, биз хом хаёлларга берилмаймиз ва чинакам яхши Совет — Япония муносабатларини ўрнатиш учун ҳали мураккаб кураш олиб борилиши лозимлигини биламиз. Японияга ноиложликдан қўнган совет самолёти билан яқинда бўлиб ўтган можаро вақтида Япония маъмурларининг хатти-ҳаракатлари шуни яна бир марта эслатиб қўйди. Фактлар ҳаммага маълум. Биз Япониянинг бу хатти-ҳаракатлари тўғрисидаги ўз фикримизни Совет ҳукуматининг баёнотларида ва А. А. Громиконинг Япония ташқи ишлар министри билан қилган суҳбатида мутлақо равшан билдирдик. Бу ўринда мен Япония маъмурларининг феъл-атвори Совет — Япония муносабатларининг умумий муҳитига катта доғ бўлиб тушганлигинигина таъкидлаб ўтмоқчиман. Бу нарса СССР билан яхши муносабатда бўлиш истаги тўғрисида Токиода айтилаётган гапларнинг самимийлигига совет кишиларини шубҳалантириб қўйди.

Ўртоқлар! Биз истаймизки, давлатларнинг тинч ҳамкорлиги фақат икки томонлама характерда бўлиб қолмасин, шу билан бирга тобора кенг, кўп томонлама характер касб этиб, мустаҳкам тинчликнинг моддий тўқимасини ҳосил қилсин. Жумладан, Совет Иттифоқининг транспорт, энергетика, атроф муҳитни муҳофаза қилиш проблемаларига бағишланган Умумевропа кенгашларини ўтказиш тўғрисидаги таклифлари ҳам айни шу мақсадга қаратилган.

Умуман Хельсинкида эришилган аҳдномаларни амалга ошириш иши ҳозир ўнлаб ва ҳатто юзлаб амалий ишларга бўлинмоқда. Бу ишлар ҳамиша ҳам сезилабермаслиги мумкин, бироқ, булар — партия ва давлатнинг бениҳоя муҳим ишидир. Зотан биз, совет кишилари бу йўлда ҳаракат қилаётган давлатларнинг куч-ғайратларини қадрлаймиз, чунки бу ҳаммамизнинг муштарак ишимиз — ҳар бир совет кишисининг дилига бениҳоя азиз бўлган тинчлик ишидир. (Давомли қарсаклар).

Умумевропа кенгашида бизнинг ташаббусимиз билан маъқулланган ишонч чоралари деб аталган тадбир — ўтказилмоқчи бўлган йирик ҳарбий машқлар тўғрисида бошқа мамлакатларни барвақт хабардор қилиб қўйиш практикаси ва бу машқларга ажнабий кузатувчиларни таклиф қилиш Европада анча осойишта вазиятни вужудга келтиришда фойдали роль ўйнади.

Биз Хельсинкида қабул қилинган Якунловчи актнинг халқлар ўртасидаги маданий ва бошқа турдаги алоқалар ва ҳамкорликларни кенгайтириш, ахборот айирбошлашни кенгайтириш хусусидаги қоидаларини ҳам изчиллик билан бажаряпмиз. Биз шунга асосланамизки, кескинликни юмшатиш шароитида бундай алоқа ва ҳамкорликни ривожлантириш мутлақо табиий бир ҳолдир, — лекин, ўз-ўзидан равшанки, бунинг учун суверенитетни ўзаро ҳурмат қилиш ва бир-бирининг ички ишларига аралашмаслик принципларига қаттиқ риоя қилиш шарт. Совет Иттифоқи билан муносабатларда бу принципларни бузишга, совет халқининг, социалистик тузумимизнинг манфаатларига қарши ҳаракат қилишга бирор кимса уринигудек бўлса, — авф этгайсиз жаноблар, — биз бунга мутлақо йўл қўймаймиз. (Давомли қарсаклар).

Шу муносабат билан айтиш керакки, кескинликни юмшатиш шароитида идеология ишимизга нисбатан тобора юқори талаблар қўйилмоқда. Бизнинг пропагандамиз — мамлакат ичкарисида ҳам, чет элларда ҳам — дунёда содир бўлаётган ўзгаришларни сезгирлик билан ҳисобга олиши, тушунарли ва ишонарли бўлиши керак. Марказий Комитет идеология иши масалаларини бундан буён ҳам ўз диққат-эътибори марказида тутади. Биз ҳамма партия органлари ва ташкилотларидан ҳам шуни талаб қиламиз.

Ўртоқлар! Ҳозир мустаҳкам тинчлик учун курашда — империалистик давлатлар авж олдириб юборган **қуролланиш пойгасини тўхтатиш, қуролсизланишга** ўтишдан ҳам муҳимроқ вазифа йўқ. Гап шундаки, империалистик дунёдаги агрессив доиралар социал жанглардаги ўз мағлубиятларига, мустамлака ер-мулкларидан маҳрум бўлганликларига, тобора янги-янги мамлакатлар капитализмдан юз ўгираётганлигига, жаҳон социализмининг муваффақиятларига ва буржуа давлатларидаги Компартияларнинг таъсири ўсиб бораётганлигига жавобан — ана шуларнинг ҳаммасига жавобан уруш тайёргарлигини жон-жаҳдлари билан кучайтирмоқдалар. Ҳарбий бюджетлар қаппайиб бормоқда, қурол-яроғларнинг янги-янги турлари яратилмоқда, базалар қурилмоқда, ҳарбий намойишлар қилинмоқда. Империализм ана шу «зўравонлик позицияси»га таяниб, бошқа мамлакатлар ва халқларга буйруқ беришдан иборат бўлган ва ўз қўлидан чиқиб бораётган имкониятни сақлаб қолишга умид қилмоқда.

Қуролланиш пойгасининг империалист илҳомчилари ўз сиёсатига «ғоявий база» яратиб олишга интилиб, ҳеч қандай воситадан қайтмаётирлар ва энг оддий мантиққа ҳам унчалик риоя қилмаётирлар. Уларга қурол-яроғ учун янги кредитлар олиш лозим бўлса, «совет қудрати ошиб боряпти» деган гап билан парламент аъзоларини ва жамоатчиликни қўрқитмоқчи бўладилар, сайловчиларга мудофаа тўғрисида ғамхўрлик қилаётганликларини кўз-кўз қилиш лозим бўлиб қолса, уларни «Ғарбнинг мутлоқ ҳарбий устунлиги»га ишонтирмоқчи бўладилар.

Бизнинг мудофаамизга келганда шуни айтиш керакки, биз бу ишга Совет Иттифоқининг мустаҳкам хавфсизлиги учун, социализм ғалабаларини қардош мамлакатлар билан биргаликда ҳимоя қилиш учун, потенциал агрессорларда бир-бирига қарама-қарши бўлган икки ижтимоий система ўртасидаги тарихий баҳсни куч воситаси билан ўз фойдаларига ҳал қилиб олишга уриниш иштиёқи туғилиб қолмаслиги учун қанча маблағ зарур бўлса, худди шунча маблағ сарфлаяпмиз. Мамлакат Қуролли Кучларини бундан буён ҳам юксак даражада сақлаш, совет жангчиларини доимо энг замонавий қурол-яроғ билан таъминлаш, бу билан империалистлар ҳисоблашадиган бўлишларига эришиш — халқ олдидаги бизнинг бурчимиздир, биз бу бурчимизни муқаддас билиб бажо келтирамиз! (Давомли қарсаклар).

Айни вақтда биз ҳозир халқ хўжалигидан зарурат сабабли ажратиб олинаётган маблағларни меҳнаткашларнинг турмуш даражасини оширишга, бунёдкорлик мақсадларига сарфлашдан ҳам каттароқ истагимиз йўқ. Биз эртагаёқ қуролсизланишга — катта, радикал миқёсдаги қуролсизланишга, ёки илк қадам сифатида ҳақиқатан ҳам одилона иккиёқлама асосда лоақал қисман қуролсизланишга тайёрмиз. Биз бу ишни пайсалга солмаймиз!

Бундан кўп йил муқаддам В. И. Ленин қуролсизланишни «социализмнинг идеали» деб атаган эди. У пайтларда ҳали милитаризм кучайишини тўхтатиш, жаҳон уруши хавфининг олдини олиш учун реал шарт-шароит йўқ эди. Энди аҳвол ўзгарди. Социализм тинчлик кучлари шу қадар нуфузга эга бўлиб қолдиларки, энди бутун инсониятнинг ана шу туб вазифасини — гарчи аста-секин ва айрим соҳаларда бўлса ҳам, ҳал этиш сари илгарилаб бориш — иложини топса бўладиган ҳолга келиб қолди. Бундан ташқари, капиталистик давлатларнинг ҳукмрон доиралари ҳам ядро асрида янги жаҳон урушини бошлаш истиқболсиз, ҳалокатли ва жиноятли бир нарса эканлигини аста-секин яхшироқ тушуниб олмоқдалар.

Кейинги йилларда тинчликсевар кучларнинг биргаликдаги куч-ғайратлари билан — бизнинг мамлакатимизнинг энг актив ҳиссаси билан янги ядро уруши хавфини камайтириш ишида катта натижаларга эришишга муваффақ бўлинди. Ядро қуроли синовларининг анчагина қисмини тўхтатиш, уни дунё бўйлаб янада тарқалиб кетишига қарши чораларни кўриш, уни космосда, денгиз ва океанлар тубида жойлаштирмаслик, Совет Иттифоқи ва Қўшма Штатларнинг стратегик қурол-яроғларини чеклаш, бактериология қуролини тақиқлаш ва тугатиш сингари масалалар юзасидан конкрет, мажбурий халқаро шартномалар ва битимлар тузилди. Булар — чакки якунлар эмас. Булар — қуролсизланиш йўлидаги курашни беҳуда бир нарса деб эълон қилган скептикларнинг нолишларини пучга чиқаради. Аммо эришилган натижаларни мустаҳкамлаб ва янада ривожлантириб, янги қуролланиш пойгасига самарали равишда чек қўйиш лозим.

Ўртоқлар, қуролсизланиш тўғрисидаги масала партиямиз XXV съездида нақадар ўткир ва принципиал қилиб қўйилганлиги эсингизда. Съезддан кейин Сиёсий бюро бу жуда муҳим иш учун курашга янги омил бахш этиш масаласини неча марталаб муҳокама қилди. Жумладан, БМТ Бош Ассамблеясининг навбатдаги сессиясида бир қанча конкрет таклифларни кўтариб чиқишга қарор қилинди.

Совет Иттифоқи халқаро муносабатларда куч ишлатмаслик тўғрисида жаҳон шартномасини тузишни таклиф қилди. БМТ Бош Ассамблеясининг сессиясида бу ҳужжат муфассал тавсифлаб берилди. Бу ўринда мен бизнинг лойиҳамизда куч ишлатмаслик халқларнинг ўз социал ва миллий озодлиги йўлида кураш олиб боришдек ажралмас ҳуқуқига дахл қилмаган ҳолда, давлатлараро муносабатларнигина ўз ичига олишини таъкидлаб ўтмоқчиман. Биз бу икки соҳани бир-биридан қатъий фарқ қиламиз.

СССР БМТ муҳокамасига катта комплекс ҳужжатни — қуролсизланишга доир ҳозирги вақтдаги энг актуал чораларнинг батафсил, атрофлича программасини ўз ичига олган меморандумни ҳам тақдим этди.

Хуллас мамлакатимиз жаҳон аҳли олдида қуролсизланишнинг конкрет программасини яна бир марта баён этиб берди. Бу программани имкони борича реал бир нарсага айлантириш учун унга муҳим янги элементлар киритилди. Кўпгина давлатларнинг бир қанча масалалар хусусидаги фикрлари хавфсизлигимиз манфаатларига мутлақо зиён етказмайдиган тарзда ҳисобга олинди. Биз программада кўзда тутилган ҳамма тадбирларни амалга оширишга дарҳол киришишга ҳам, ёки аввал бошда баъзи бирларини амалга ошириб, бирининг кетидан иккинчисига ўтишга ҳам тайёр эканлигимиз жиҳатидан ҳам эпчил позицияда турибмиз.

Қуролсизланиш истисносиз ҳамма давлатларнинг муштарак иши бўлиб қолиши керак. Қуролсизланишга бағишланган жаҳон конференциясини ёки, даставвал, шу йўлдаги бир қадам сифатида — БМТ Бош Ассамблеясининг махсус сессиясини чақириш тўғрисидаги таклифларимиз ҳам шу мақсадга хизмат қилади.

Совет Иттифоқининг БМТ даги янги ташаббусларини ўнлаб давлатлар ва кенг тинчликсевар жамоатчилик тушуниб, қўллаб-қувватлади. Бу эса бизни қувонтиради. Бу эса ер юзида мустаҳкам тинчлик йўлида янги-янги куч-ғайратлар сарфлашга илҳом беради! (Давомли қарсаклар).

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиманки, Совет Иттифоқи Марказий Европадаги қуролли кучларни ва қурол-яроғларни қисқартириш тўғрисида Венада ўтказилаётган музокараларда муваффақиятга эришишни ҳамон энг муҳим вазифалардан бири деб ҳисобламоқда. У ерда биз Европада бир-бирига қарама-қарши бўлиб турган кучларни томонлардан биронтасига зарар етказмаган ҳолда қисқартиришга олиб бориши мумкин бўлган конкрет қарорларни таклиф этяпмиз. Биз худди шу принципларга асосланган бошқа таклифларни ҳам муҳокама қилишга тайёрмиз. Масалани ҳал этиш йўлларини бундан буён ҳам биргаликда конструктив (бир томонлама— манфаат кўришга қаратилган эмас, балки айни конструктив- ҳалол) қидириб топишга, музокарадош шерикларимиз билан ҳар қандай даражада, энг олий даражада ҳам музокара олиб боришга тайёрмиз.

(Давоми тўртинчи бетда).

ЎРТОҚ Л. И. БРЕЖНЕВ НУТҚИ

(Боши учинчи бетда).

Азиз ўртоқлар! Биз халқаро ишларда эришишга муваффақ бўлган энг муҳим нарса тўғрисида гапирадиган бўлсак, соф виждон билан айтиш мумкинки, биз бошқа социалистик давлатлар билан биргаликда ва барча тинчликсевар, реалистик фикрдаги кучларнинг мадади билан сарфлаган куч-ғайратларимиз натижасида **ядро уруши хавфини орқага суришга, тинчликни анча мустаҳкам, анча пишиқ—пухта қилишга муваффақ бўлдик. (Давомли қарсаклар).**

Ўртоқлар, биз ҳаммамиз бундай якун билан қувона оламиз, фахрлана оламиз! Бу якун бутун инсониятнинг ютуғи бўлди! **(Қарсаклар).**

Пировардида **жаҳон коммунистик ҳаракатининг баъзи масалаларига** қисқача тўхталиб ўтишга ижозат бергайсиз.

Аввало шуни уқтириб ўтиш керакки, бир қанча капиталистик мамлакатларнинг коммунистик партиялари қаттиқ синфий жанглар давомида кейинги вақтларда катта-катта муваффақиятларга эришдилар. Улар оммавий базаларини кенгайтирдилар, ўз обрў-эътиборларини кучайтирдилар, сиёсий ҳаётда уларнинг салмоғи ошди.

Ҳозирги вақтда олтита энг йирик капиталистик давлатлардан учтасида — Франция, Италия ва Японияда оммавий Коммунистик партиялар ишлаб турибди. Сайловларда шу партиялар учун умуман олганда йигирма миллиондан ортиқ сайловчи овоз бермоқда. Италия Компартияси кейинги сайлов натижасида шундай бир позицияни эгаллаб олдики, давлат ҳаётига доир бирон катта масала амалда энди унинг иштирокисиз ҳал этилиши мумкин эмас. Францияда коммунистларнинг социалистлар билан ва бошқа сўл кучлар билан иттифоқи мамлакатнинг сиёсий ҳаётида салмоқли омил бўлиб қолганлигини ҳамма тан олмоқда. Португалия коммунистлари неча ўн йиллар давом этган фашист терроридан кейин очиқ сиёсий кураш майдонига чиқибгина қолмай, шу билан бирга мамлакатдаги энг актив ва мўътабар партиялардан бири бўлди. Испания Компартияси ҳам очиқ ишлашга ўтмоқда, унинг обрў-эътибори кучаймоқда. Ҳиндистон, Финляндия, Дания Компартиялари, Латин Америкасининг баъзи мамлакатларидаги компартиялар ўз мамлакатларида катта сиёсий салмоққа эга.

Шундай қилиб, жаҳонда социализм ва миллий озодлик кучлари мустаҳкамланаётган бир шароитда коммунистик ҳаракат ғоят катта муваффақиятларга эришмоқда. Табиий, биз буни чин кўнгилдан табриклаймиз. **(Қарсаклар).**

Аммо империалистлар бунга бошқача қараяптилар. Ғарбий Европада Компартиялар таъсирининг кучайганлиги уларни ташвишга солиб қўйди. АҚШ ва ГФР раҳбарлари Италия Компартияси сайловда муваффақият қозонганлиги муносабати билан унга нисбатан қўпол тазйиқ ва таҳдид қилдилар. Бундай аҳвол кўпгина мамлакатларда, шу жумладан, Италия буржуа сиёсатчилари ўртасида ҳам ғазаб билан кутиб олинди. Маълумки, бизлар ҳам СССРда бу хусусдаги фикримизни яшириб қолмадик.

Шу йил ёзда **Европадаги коммунистик ва ишчи партияларнинг Берлин конференцияси** ўтказилиши сўнгги вақтлардаги муҳим воқеа бўлди. Конференцияга тайёргарлик анчагина вақтни талаб қилди. Бир қанча муҳим проблемаларда 29 партиянинг фикрини бир-бири билан таққослаш ва якунловчи ҳужжатнинг лойиҳасини келишиб олиш керак эди.

Коллектив бўлиб сабр-матонат билан қилинган иш ўз самарасини берди. Конференция Европа коммунистларининг синфий бирдамлиги ва қардошларча ҳаракат қилиши, тинчлик, хавфсизликни мустаҳкамлаш ва ҳамкорлик тўғрисида қитъанинг социал тараққиёти тўғрисида биргаликда иш кўриш руҳида ўтди.

Конференция ишларида Европадаги барча Компартиялар (Албаниядан ташқари) қатнашди ва якунловчи ҳужжат якдиллик билан қабул қилинди.

Берлин конференцияси иштирокчиларининг нутқлари тинчлик ва социализм учун актив кураш руҳи билан тўлиб-тошган эди. Конференция қабул қилган ҳужжат Европада тинчлик, хавфсизлик учун ва кескинликни юмшатиш учун курашни бундан кейин ҳам давом эттиришнинг конкрет программасидир. Умуман олганда дўстларимизнинг ҳам, шунингдек синфий мухолифларимизнинг ҳам фикрича Берлин конференцияси Европа ҳаётида коммунистлар актив роль ўйнаётганлигини кўрсатувчи янги далил бўлди ва биз КПСС шу катта ишга ўз ҳиссасини қўшаолганлигидан мамнунмиз. **(Қарсаклар).**

Мен, ўртоқлар, халқаро ишлар тўғрисида шу гапларни айтиб ўтмоқчи эдим. Кўриб турибсизки, Марказий Комитет Сиёсий бюроси бу соҳада ҳам XXV съезд қарорларини амалга ошириш учун ҳормай-толмай иш олиб бормоқда. Совет халқининг тинчлиги ва бахт-саодати йўлида, бутун инсониятнинг тинчлиги ва тараққиёти йўлида биз бу ишларни бундан буён ҳам зўр ғайрат билан давом эттираверамиз. **(Давомли қарсаклар).**

Ўртоқлар, нутқимнинг охирида мен барча партиявий-ташкилий ва ғоявий-сиёсий ишлар XXV съезд қарорларини бажаришга кўмаклашмоғи лозим эканлигини таъкидлаб ўтмоқчиман.

Ҳар бир коммунист қаерда ишлаётганлиги, қандай лавозимни ёки амални эгаллаб турганлигидан қатъий назар, уюшқоқлик ва интизом, ишга ижодий муносабат намунасини, катта ва кичик вазифаларни ҳал этишга давлат нуқтаи назаридан ёндашиш намунасини кўрсатиши керак.

Партиянинг маҳаллий партия, совет ва хўжалик органларининг, кенг меҳнаткашлар оммасининг ижодий ташаббускорлигини ҳар жиҳатдан ривожлантириш борасида тутган йўли — тўғри йўлдир ва биз бу йўлнинг ҳаётбахш самаралар бераётганлигини амалда кўриб турибмиз.

В. И. Ленин план социалистик давлатнинг ишчиларга берган топшириғи сифатида жуда катта сафарбар қилувчи кучга эга, деб таъкидлаган эди. Биз муҳокама қилаётган ҳужжатлар ишчиларнинг, колхозчиларнинг, зиёлиларимизнинг туб манфаатларига мос бўлиб тушади.

Ишни шундай ташкил қилиш керакки, ҳар бир меҳнат коллективи, ҳар бир меҳнаткаш истиқболни билсин, эгаллаш лозим бўлган марраларни, ҳал этилиши керак бўлган вазифаларни равшан тасаввур қилсин.

Ўнинчи беш йилликда мамлакатимиз олдида, партиямиз ва халқимиз олдида жуда катта, ғоят мароқли ишлар турибди. Бу ишлар жуда ҳам масъулиятлидир. Ватанимизнинг куч-қудрати, обрў-эътибори ва гуллаб-яшнаши, ҳар бир оиланинг фароғати, ҳар бир совет кишисининг фаровон ҳаёти ва бахт-саодати бизнинг қандай ишлашимизга, белгиланган планларни қандай бажаришимизга боғлиқ. **(Қарсаклар).**

Ҳеч шубҳа йўқки, халқимиз Ленин партияси раҳбарлигида бу гал ҳам тарих унинг зиммасига юклаган масъулият чўққисида бўлади. **(Давомли қарсаклар).**

Партиянинг режалари, унинг XXV съезди белгилаган вазифалар албатта бажарилади! **(Гулдурос, давомли қарсаклар. Пленум аъзолари ўринларидан туриб, ўртоқ Л. И. Брежневни табриклайдилар).**

РЕСПУБЛИКАМИЗ САНОАТИНИНГ ЗАРБДОР ОДИМЛАРИ

«ЎЗБЕКИСТОН ССР САНОАТИНИНГ 1976 ЙИЛ 9 ОЙИ ДАВЛАТ ПЛАНИНИ БАЖАРИШ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА» ЎЗБЕКИСТОН ССР МАРКАЗИЙ СТАТИСТИКА БОШҚАРМАСИНИНГ АХБОРОТИ

Ўзбекистон ССР саноатининг ходимлари КПСС XXV съезди ва Ўзбекистон Компартияси XIX съезди қарорларини амалга ошира бориб, саноат маҳсулотини реализация қилиш ва энг муҳим буюмларнинг кўпчилигини ишлаб чиқариш юзасидан тўққиз ойлик планни ошириб бажардилар. Саноат ишлаб чиқариши ўтган йилнинг шу даврдагига нисбатан йиллик планда белгиланган 3,2 процент ўрнига 1,7 процент ўсди, меҳнат унумдорлиги 2,6 процент ошди. Маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтиришнинг 57 процентига меҳнат унумдорлигини ўстириш йўли билан эришилди.

Ўтган йилнинг шу даврдагига нисбатан саноат маҳсулотининг ҳажми электроэнергетикада 5 процент, қора ва рангли металлургияда 4 процент, химия ва нефть химияси саноатида 9 процент, машинасозлик ва металл ишлашда 10 процент, ўрмон, ёғочсозлик ва целлюлоза-қоғоз саноатида 7 процент, бинокорлик материаллари саноатида 9 прцент, енгил саноатда 1 процент ва озиқ-овқат саноатида 6 процент кўпайди.

Қорақалпоғистон АССР, республикадаги барча областлар ва Тошкент шаҳрининг саноати маҳсулотни реализация қилиш тўққиз ойлик планини ошириб адо этди.

Айрим министрликлар ва идоралар бўйича маҳсулотни реализация қилиш тўққиз ойлик планининг бажарилиши ва саноат ишлаб чиқариши ҳамда меҳнат унумдорлигини ошириш суръатлари қуйидагича бўлди:

	Маҳсулотни реализация қилиш тўққиз ойлик планининг бажарилиш проценти	1976 йилнинг тўққиз ойида 1975 йилнинг тўққиз ойига нисбатан процент ҳисобида: ишлаб чиқариш ҳажми	меҳнат унумдорлиги
Умумиттифоқ министрликлари корхоналари бўйича.			
Газ саноати министрлиги	101	98	99
Нефть саноати министрлиги	103	98	98
Кўмир саноати министрлиги	103	102	100,5
Химия саноати министрлиги	99,6	108	106
Электротехника саноати министрлиги	100,7	109	105
Химия ва нефть машинасозлиги министрлиги	102	107	106
Станоксозлик ва инструментал саноати министрлиги	103	104	105
Автомобиль саноати министрлиги	102	109	108
Трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги министрлиги	103	108	107
Қурилиш, йўл ва коммунал машинасозлиги министрлиги	100,4	97	98
Енгил саноат ва озиқ-овқат саноати ҳамда маиший приборлар машинасозлиги министрлиги	99,6	111	108
Целлюлоза-қоғоз саноати министрлиги	104	104	103
СССР Министрлар Совети ҳузуридаги микробиология саноати бош бошқармаси	103	105	106
Иттифоқ республика ва республика министрликлари ҳамда идоралари корхоналари бўйича.			
СССР Қора металлургия министрлиги	102	111	99,3
СССР Рангли металлургия министрлиги	100,7	104	104
СССР Нефтни қайта ишлаш ва нефть химияси саноати министрлиги	99,7	104	95
Ўзбекистон ССР Энергетика ва электрлаштириш министрлиги	101	105	106
Ўзбекистон ССР Мебель ва ёғочсозлик саноати бошқармаси	102	107	105
Ўзбекистон ССР Бинокорлик материаллари саноати министрлиги	103	110	109
Ўзбекистон ССР Енгил саноат министрлиги	104	108	106
Ўзбекистон ССР Пахта тозалаш саноати министрлиги	107	97	98
Ўзбекистон ССР Озиқ-овқат саноати министрлиги	102	104	102
«Ўзплодоовощвинпром» аграр саноати бирлашмаси	107	108	105
Ўзбекистон ССР Гўшт ва сут саноати министрлиги	103	101	102
Ўзбекистон ССР Балиқчилик хўжалиги бошқармаси	123	99,5	98
Ўзбекистон ССР Маҳаллий саноати министрлиги	105	108	104

Умуман республикада саноат маҳсулотининг энг муҳим турларини ишлаб чиқариш қуйидаги маълумотлар билан характерланади:

	1976 йилнинг тўққиз ойида ишлаб чиқарилган	1976 йилнинг тўққиз ойида 1975 йилнинг тўққиз ойига нисбатан процент ҳисобида
Электр энергияси — миллиард киловатт-соат	26,2	104
Нефть (газ конденсати билан бирга) — минг тонна	959,3	94
Газ — миллиард кубметр	26,5	96
Кўмир — минг тонна	4003	102
Пўлат — минг тонна	306,4	101
Қора металл тайёр прокати — минг тонна	265,6	102
Минерал ўғит (шартли бирликларда) — минг тонна	4366,0	97
Куч трансформаторлари — минг киловольт-ампер	4212	109
Броне кабель — минг километр	14,2	101
Компрессорлар — дона	4401	108
Пилталаш машиналари — дона	522	100,4
Тракторлар — минг дона	17,9	104
Трактор прицеплари — минг дона	27,9	105
Трактор культиваторлари — минг дона	17	100,4
Пахта териш машиналари (физик бирликларда) — дона	6140	106
Осма электр кранлар (махсус кранлар бу ҳисобга кирмайди) — дона	707	103
Экскаваторлар — дона	1056	105
Цемент — минг тонна	2678,9	100,7
Йиғма темир-бетон конструкциялар ва деталлар — буюмларнинг минг куб метри	3076,3	106
Иморатбоп ғишт — миллион дона	1301,7	100,8
Асбоцемент — шифер — шартли миллион тахта	206	94
Қоғоз — минг тонна	19,6	100,2
Мебель — миллион сўмлик	61,3	110
Рўзғор холодильниклари — минг дона	91,6	110
Газ плиталари — минг дона	219	103
Момиқ пахта — минг тонна	1118	98
Хом ипак — тонна	1077	104
Каноп толаси — минг тонна	23,8	78
Ип газлама — миллион квадрат метр	138,4	103
Шойи газлама — миллион квадрат метр	69,2	102
Пайпоқ — миллион жуфт	28,5	104
Ички трикотаж — миллион дона	22,6	101
Устки трикотаж — миллион дона	10,7	111
Чарм пойафзал — миллион жуфт	19,5	104
Гўшт (давлат ресурслари хом ашёсидан) — минг тонна	75,5	98
Қаймоғи олинмаган сут маҳсулоти сутга айлантириб ҳисоблаганда (давлат ресурслари хом ашёсидан) — минг тонна	267,1	106
Ўсимлик мойи (давлат ресурслари хом ашёсидан) — минг тонна	308,7	99,1
Консерва — миллион шартли банка	406,2	96
Маданий-маиший товарлар ва рўзғор буюмлари — миллион сўмлик	227,6	107

1976 йилнинг январь-сентябрида янги техника ва илғор технологияни жорий этиш, ишлаб чиқаришни комплекс механизациялаш ва автоматлаштириш, ишлаб чиқарилаётган маҳсулот сифатини яхшилаш ва хилини кўпайтириш борасидаги ишлар давом эттирилди.

Республиканинг кўпгина корхоналари ишлаб чиқариш қувватларидан фойдаланиш даражасини ошириб, машина-ускуна, хом ашё ва материаллардан фойдаланиш кўрсаткичларини яхшилаб бормоқдалар, ёқилғи, иссиқлик энергияси ва электр энергияси сарфини камайтираяптилар.

Бир қанча корхоналарда саноат маҳсулотининг бутун ўсиши меҳнат унумдорлигини ошириш ҳисобига олинди, фойда кўриш, товар маҳсулот таннархини арзонлаштириш планлари, шунингдек саноат ишлаб чиқариши самарадорлигини акс эттирувчи бошқа техникавий-иқтисодий кўрсаткичлар бўйича планлар ошириб бажарилди.

Шу билан бирга республиканинг айрим бирлашмалари ва корхоналари маҳсулот ишлаб чиқариш ва реализация қилиш планларини етказиб бажара олмадилар: янгидан ишга туширилган қувватлардан, шунингдек мавжуд машина-ускуна, хом ашё ва материаллардан етарлича самарали фойдаланмадилар, иш вақти бекор кетишига йўл қўйдилар, меҳнат унумдорлигини ошириш ва товар маҳсулоти таннархини арзонлаштириш топшириғини бажармадилар. Баъзи ҳолларда белгиланган хилдаги ва тегишли сифатдаги маҳсулот ишлаб чиқариш таъминланмади. Газ қазиб чиқариш, сульфат кислота, синтетик аммиак, минерал ўғит, химёвий тола, дизеллар, ўзгарувчан ток электр моторлари, марказдан қочма насослар, холодильниклар, цемент, иморатбоп ғишт, мебель, ип калава, ип газлама ва шойи газлама, ўсимлик мойи, тайёрлаш юзасидан белгиланган тўққиз ойлик план етказиб бажарилмади. Бир қанча ҳолларда кооперация асосида материал ва буюм етказиб беришда шартномадаги мажбуриятлар бузилди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ҲУЗУРИДАГИ МАРКАЗИЙ СТАТИСТИКА БОШҚАРМАСИ.

МАШИНАЛАРДА 2.500.000 ТОННА ПАХТА ТЕРИЛДИ

МАРҲАМАТЛИКЛАР ЗАФАРИ

МАРҲАМАТ РАЙОНИ ПАХТАКОРЛАРИ РЕСПУБЛИКАДА БИРИНЧИ БЎЛИБ СОЦИАЛИСТИК МАЖБУРИЯТНИ БАЖАРДИЛАР.

Марҳамат районининг пахтакорлари КПСС XXV съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XIX съезди қарорларини амалга ошириш учун социалистик мусобақани кенг авж олдириб, давлатга пахта сотиш юзасидан социалистик мажбуриятни 23 октябрь куни республикада биринчи бўлиб бажардилар.

Давлат тайёрлов пунктларига 42 минг тоннадан кўпроқ пахта етказиб берилди, бу пахтанинг 20 минг тоннаси машиналар билан терилди. Машина терими плани 104,5 процент бажарилди.

Ильич номли, «Пахтакор», «Комсомол 50 йиллиги», «Октябрь 50 йиллиги» Куйбишев номли колхозларнинг ва бошқа хўжаликларнинг пахтакорлари социалистик мажбуриятнинг бажарилишига салмоқли ҳисса қўшдилар.

Район колхоз ва совхозлари давлатга пилла, дон, узум, мева, сабзавот, полиз маҳсулотлари, гўшт, тухум, жун сотиш планларини ҳам анча ошириб бажардилар.

Район меҳнаткашлари етиштирилган бутун ҳосилни сира нобуд қилмай қисқа муддатларда йиғиб-териб олиб, ялпи пахта ҳосилини 45 минг тоннага, ҳосилдорликни эса гектар бошига 36 центнерга етказишга, келгуси йил ҳосили учун кузги-қишки тадбирларни ва чорва қишловини муваффақиятли ўтказишга аҳд қилдилар.

„ОҚ ОЛТИН“ ХИРМОНИГА

Республикамиз областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 25 октябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Умумий планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — шу жумладан машинада, тўртинчи устун — мавсум бошидан буён тайёрланган пахта; бешинчи устун—шу жумладан машинада.

ТОШКЕНТ	0,08	0,06	104,06	116,42
Сурхондарё	0,42	0,29	94,38	104,41
Андижон	0,44	0,50	94,02	100,07
Жиззах	0,29	0,15	91,47	94,23
Қашқадарё	0,56	0,63	88,90	86,53
Наманган	0,46	0,90	85,46	96,77
Самарқанд	0,35	0,37	82,93	81,85
Сирдарё	0,14	0,04	84,86	99,47
Фарғона	0,21	0.40	83,60	64,25
Бухоро	0,62	0,45	82,47	77,02
ҚҚАССР	1,26	1,90	81,86	72,94
Хоразм	0,88	1,40	69,04	60,91
Республика бўйича:	0,47	0,56	86,90	88,51
Шу жумладан ингичка толали пахта:				
Сурхондарё	0,57	—	75,32	—
Наманган	0,45	—	68,29	—
Қашқадарё	0,75	—	67,62	—
Бухоро	0,76	—	48,27	—
Республика бўйича:	0,63	—	71,37	—

УЧ ЙИЛЛИК ПЛАН БАЖАРИЛДИ

Тошкент районининг боғбонлари оширилган социалистик мажбуриятларини бажариб, давлатга 11 минг тонна хўл мева сотдилар. Бу уч йиллик планга тенг! Ильич номли, Навоий номли, Собир Раҳимов номли, Ленин номли колхозлардаги боғларнинг ҳар гектаридан 150—180 центнердан хўл мева олинди. Ильич номли колхоздан Жамил Каримов бригадаси гектар бошига 210 центнердан мева териб олди.

Район хўжаликларининг соҳибкорлари ҳам сўзларининг устидан чиқдилар. Улар давлатга 5800 тонна — аввалги мажбуриятдан 700 тонна кўп узум топширдилар. «Ленин йўли» колхозининг соҳибкорлари энг мўл ҳосил олдилар. Улар 52 гектар токзорнинг ҳар гектаридан топшириқдаги 160 центнер ўрнига 240 центнердан узум олдилар.

(ЎзТАГ).

МУДДАТИДАН ИЛГАРИ!

Қорақалпоғистон Автоном Республикаси саноатининг ходимлари Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 59 йиллигини муносиб кутиб олиш учун мусобақани авж олдириб, маҳсулотни реализация қилиш ўн ойлик планини муддатидан аввал, 23 октябрда бажардилар. Топшириққа қўшимча равишда 14,5 миллион сўмлик маҳсулот реализация қилиш мўлжалланмоқда.

* * *

Фарғона областидаги саноат корхоналарининг меҳнаткашлари маҳсулотни реализация қилиш ўн ойлик программасини муддатидан бир ҳафта аввал бажардилар. Фарғоналиклар ой охиригача пландан ташқари 36 миллион сўмлик маҳсулотни реализация этишга қарор қилдилар.

(ЎзТАГ).

ДАЛАДА ПОДБОРШЧИКЛАР

ЯНГИБОЗОР. (Тошкент области). Юқори Чирчиқ районидаги «Политотдел» колхозининг механизаторлари машина теримидан кейин эгатларга тўкилиб қолган пахтани механизмлар ёрдамида териб олиш учун машиналарни далаларга чиқардилар. Агрегатлар қаттиқ ёмғирдан кейин селгиб қолган участкаларда ишламоқда. Ҳозир далаларда 19 та подборщик бор.

Пахта йиғим-теримининг якунловчи палласида далага чиқариш учун кўрак териш машиналарининг ҳаммаси тайёрлаб қўйилди.

(ЎзТАГ).

«САЛЮТ-5»: ОРБИТАДА ТЎРТ ОЙ

УЧИШНИ БОШҚАРИШ МАРКАЗИ, 25 октябрь. (ТАСС). 1976 йилнинг 22 июнида Ер атрофи орбитасига чиқарилган «Салют-5» орбитал илмий станцияси автомат режимда бошқариладиган учишни давом эттирмоқда. Станция 25 октябрь Москва вақти билан соат 15 гача Ер теварагида 2005 марта айланиб учди.

Ҳозирги вақтда «Салют-5» станцияси, орбитасининг параметрлари қуйидагича:

— Ер юзидан максимал олислиги (апогейида) — 272 километр;

— Ер юзидан минимал олислиги (перигейида) — 259 километр;

— айланиш даври — 89,6 минут;

— орбитасининг оғиши — 51,6 градус.

Телеметрик информация маълумотларига кўра станция ичидаги ҳамма системалар, асбоб-ускуналар ва илмий аппаратлар нормал ишлаб турибди. Ерга келаётган маълумотлар ишлаб чиқилмоқда.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

ЯНГИЛИКЛАР ХАБАРЛАР ВОҚЕАЛАР

САЙЛОВ ЯКУНЛАРИ

ПРАГА. (ТАСС). Бу ерда ЧССР Миллий фронти марказий сайлов комиссиясининг ЧССР Федерал мажлисига, Чехия ва Словакия миллий кенгашларига, область шаҳар ва район миллий комитетларига 22—23 октябрда ўтказилган сайлов натижалари тўғрисидаги ахбороти эълон қилинди. Овоз беришда 10.617.152 сайловчи ёки овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган ҳамма кишиларнинг 99,7 проценти қатнашди.

Миллий фронт номзодлари учун сайловчиларнинг 99,94 процентидан 99,98 процентигача овоз берди.

Сайлов якунлари, дейиладимарказий сайлов комиссиясининг ахборотида, Чехословакия гражданларининг Коммунистик партия сиёсатига нисбатан ишончини, партия билан халқ бирлигини яққол намойиш қилди. Сайлов якунлари партия билан халқ социалистик Чехословакия фаровонлиги йўлида бутун куч-ғайратларини сарфлашга, бундан буён ҳам Совет Иттифоқи билан бошқа социалистик мамлакатлар ҳамкорлигини мустаҳкамлаш йўлидан боришга, ер юзида тинчлик, ялпи тараққиёт ва социал адолат учун курашда янада актив қатнашишга маҳкам бел боғлаганликларидан далолат беради.

КЕСКИНЛИКНИНГ ЮМШАШИНИ КУЧАЙТИРИШ УЧУН

БРЮССЕЛЬ (ТАСС). Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик учун халқаро комитетнинг бу ерда сессияси бўлиб ўтди. Сессия ишида 22 миллий комитет ва 12 халқаро ташкилот вакиллари иштирок этдилар.

Анжуман қатнашчилари Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгаш якунловчи ҳужжати моддаларини амалга ошириш ишида қитъа жамоат кучларининг фаолияти масалаларини кўриб чиқдилар, кескинликнинг юмшашини кучайтириш, сиёсий соҳадаги кескинликнинг юмшашини ҳарбий соҳада эришилган кескинликнинг юмшаши билан тўлдириш ҳаракатига кенг жамоатчилик доираларини жалб қилиш мақсадида конкрет иш планини белгилаб олдилар.

Қабул қилинган ахборотда Европа қитъасида кескинликни юмшатиш жараёнини давом эттириш тенденциялари устун келаётганлиги ҳақида гапирилади. Умумевропа кенгашининг ҳужжатлари қитъамизда мустаҳкам тинчлик ўрнатиш учун замин бўлиб қолмоғи керак, дейилади ахборотда.

ПЕКИНДА МИТИНГ

ПЕКИН, 24 октябрь. (ТАСС). Хуа Го-Фэн ХКП Марказий Комитети раиси ва ХКП Марказий Комитети ҳарбий кенгаши раиси лавозимларини бажаришга киришганлиги муносабати билан бугун Пекиндаги Тяньаньмэнь майдонида оммавий митинг бўлиб ўтди.

ХКП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Пекин революцион комитети раиси У Дэ митингда сўзга чиқиб, Хуа Го-Фэнни шу лавозимларга тайинлаш тўғрисидаги қарор 7 октябрда ХКП Марказий Комитети томонидан қабул қилинганлигини айтди.

У Дэ ўз нутқида Ван Хун-Вэнь, Чжан Чунь-Цяо, Цзян Цин ва Яо Вэнь-Юанлардан иборат «тўртлар гуруҳи»ни қаттиқ танқид қилди. У Дэнинг айтишича, улар бирлашиб олиб, партия сафларини бузишга қаратилган сектантлик ишларини олиб борганлар, марказда ва жойларда партия, ҳукумат ва ҳарбий раҳбар ўртоқларнинг кўпини ишдан олиб ташлашга, партия билан давлатга раҳбарликни қўлга олишга уриниб, фитначилик билан шуғулланганлар. Митингда сўзга чиққан бошқа нотиқлар ҳам шу тўғрида гапирдилар.

Митингда Хуа Го-Фэн бошчилигидаги ХКП раҳбарлари қатнашдилар.

Редактор ўринбосари Х. ЕДГОРОВ.

Р. 03653. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, Тошкент шаҳри. Индекс 64633. В. — 251.